

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1884. Andra Kammaren. N:o 35.

Onsdagen den 16 April.

Kl. 2 e. m.

Kammarens förhandlingar under detta sammanträde leddes af Herr *vice Talmannen*.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 3, 5, 7 och 9 innevarande April förda protokoll.

§ 2.

Föredrogos och hänvisades till behandling af Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts på Kammarens bord hvilande propositioner till Riksdagen angående anslag för tillbyggande af kronohäktet å Långholmen; angående anslag till Kommerskollegium för år 1885 m. m.; samt angående beviljande af anslag för en hamnanläggning vid Stora Rör på Öland.

§ 3.

Efter föredragning vidare af Stats-Utskottets Memorial N:o 39, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens nionde hufvudtitel, blefvo de i detta memorial föreslagna voteringspropositioner af Kammaren godkända.

§ 4.

Föredrogs men blef å nyo bordlagdt Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 3 (i samlingen N:o 20).

§ 5.

Vid föredragning härefter af Kongl. Justitiedepartementets i senaste sammanträdet bordlagda skrifvelse, rörande Ronneby stads inrym-
Andra Kammarens Prot. 1884. N:o 35. 1

mande i valkrets för val af riksdagsman i Andra Kammaren, begärdes ordet af

Herr Sjöberg, som yttrade: Då Herr vice Talmannen är förhindrad att sjelf framställa förslag i detta ämne, tillåter jag mig att i hans ställe framkomma med ett sådant. Som bekant skola, i enlighet med Riksdagsordningens stadgande i § 13 mom. 3, de städer, som ej ega minst tio tusen invånare, så vidt ske kan, länsvis ordnas i särskilda valkretsar, och hvarje sådan valkrets innehålla en folkmängd af minst 6,000 och högst 12,000 invånare. Nu är det så, att hufvudstaden i Blekinge län, Karlskrona, har mer än 18,000 invånare, den nu ifrågakvarande staden Ronneby 1,835, enligt senast tillgängliga statistiska upplysningar, Karlshamn 6,490 och Sölvesborg 1,581 invånare, de tre sistnämnda således tillsammans 9,906 invånare.

Jag tillåter mig derföre hemställa, att Kammaren måtte besluta, att staden Ronneby skall för riksdagsmannaval till Andra Kammaren inrymmas i den valkrets, som för närvarande utgöres af Karlshamn och Sölvesborg.

Vidare anfördes icke. Med bifall till den af Herr Sjöberg sålunda gjorda hemställan, och efter af Herr vice Talmannen i sådant afseende gifven proposition, beslöt Kammaren, att staden Ronneby skulle för riksdagsmannaval till Andra Kammaren inrymmas i den valkrets, som för närvarande utgöres af städerna Karlshamn och Sölvesborg; och skulle underrättelse om detta beslut Kongl. Maj:t uti skrifvelse meddelas.

§ 6.

För motions afgifvande hade sig anmält Herr *Hedin*, hvilken nu aflemnade en motion, N:o 149, om ändring af 6 § Regeringsformen.

Denna motion begärdes på bordet och bordlades.

§ 7.

Herr *P. Hammarberg*, hvilken, enligt hvad nu anmäldes, icke begagnat den honom i Kammarens sammanträde den 31 nästlidne Mars beviljade ledighet från riksdagsgörömlen, erhöll nu, på begäran, i stället sådan ledighet under åtta dagar från och med morgondagen.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes följande från Lag-Utskottet inkomna Utlåtanden, nemligen:

N:o 39, i anledning af väckta motioner om ändrad lagstiftning rörande ogift kvinnas myndighetsålder,

N:o 40, i anledning af väckt motion med förslag till lag angående bankaktiebolag och kreditaktiebolag,

N:o 41, i anledning af väckt motion med förslag till förändrad lydelse af 14 § i Kongl. förordningen angående aktiebolag den 6 Oktober 1848,

N:o 42, i anledning af väckt motion om upphäfvande af vissa stadganden angående strömrrensning,

N:o 43, i anledning af väckt motion med förslag till lag om afveckling medelst administration af gäldbunden köpmans bo, samt

N:o 44, i anledning af väckt motion om upphäfvande af 10 kap. samt 16 kap. 12 § Kyrkolagen.

Dessa nu bordlagda ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.

Lördagen den 19 April.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr Statsrådet m. m. *J. C. E. Richert* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående ändring i 72 § Riksdagsordningen.

Herr Talmannen emottog denna proposition, under förklarande, att Andra Kammaren skulle åt den samma egna grundlagsenlig behandling.

§ 2.

Justerades den i Kammarens sammanträde den 16 i denna månad beslutade skrifvelse till Konungen, angående Ronneby stads inrymmande i valkrets för val af riksdagsman i Andra Kammaren.

§ 3.

Upplästes ett till Kammaren inkommet sjukbetyg, så lydande:

»Att Herr Riksdagsmannen Anders Magnusson, som lider af akut lungkatarrh och värk i nacken, för närvarande ej kan sig i Kammarren infinna, intygas

Stockholm den 19 April 1884.

C. Th. Scholander,
Distriktsläkare.

§ 4.

Hänvisades till Konstitutions-Utskottet Herr *A. Hedins* i senaste sammanträdet bordlagda motion, N:o 149; om ändring af § 6 Regeringsformen.

§ 5.

Föredrogos med blefvo å nyo bordlagda Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 39, 40, 41, 42, 43 och 44.

§ 6.

*Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.*

Till afgörande förelåg Lag-Utskottets Utlåtande N:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ny grufvestadga.

I förevarande utlåtande hemstälde Utskottet, att Riksdagen måtte antaga berörda af Kongl. Maj:t afgifna författningsförslag, med åtskilliga af Utskottet ifrågasatta, mindre väsentliga förändringar.

§ 1 af förslaget hade följande lydelse:

Föremål för inmutning och bearbetande af den, som sig dertill anmäler, äro de mineralfyndigheter, hvilka innehålla:

1:o) malmerna till följande metaller, nemligen: guld, silfver, platin, qvicksilfver, bly, koppar, jern med undantag af sjö- och myrmalmer, mangan, krom, kobolt, nickel, zink, tenn, titan, molybden, wolfram, vismut, antimon och arsenik;

2:o) svafvelkis, magnetkis och grafit.

Förut inmutad eller bearbetad mineralfyndighet, som blifvit sönad, må å nyo inmutas, så framt fyndigheten, enligt hvad ofvan är sagdt, utgör föremål för inmutning.

Efter uppläsande häraf anförde

Herr Grefve Sparre: Vid genomläsandet af den Kongl. propositionen i ämnet förekom det mig, som om Kongl. Maj:ts mening med densamma egentligen varit att erfara Riksdagens åsigt i fråga om inmutningsrätten. Det är på den hela förslaget är bygd, och otvifvelaktigt är den också den viktigaste punkten i hela förslaget. Det yttrande, som chefen för Kongl. Civildepartementet afgaf vid ärendets föredragning i Statsrådet, innehåller en temligen utförlig redogörelse för de olika åsigheterna i frågan och slutar med en anmälan, att meningarne om lämpligheten af inmutningsrättens borttagande äro »synnerligen delade». Herr Statsrådet tillägger, att, »afven om man anser, att, teoretiskt taget, skälen *mot* inmutningsrätten väga tyngre i vågskålen än skälen *för* denna rätts bibehållande, och att frågan om dess borttagande skulle vara endast en tidsfråga», man dock bör gå till väga med yttersta försigtighet. Sjelf konservativ till mina åsigheter, kan jag icke annat än instämma i denna åsigt. Frågan är blott den: hvori består denna försigtighet? Om man, i likhet med Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet, såsom det hufvudsakligaste skälet för bibehållande af inmutningsrätten anför den »allmänna uppfattningen» i detta

afseende, så vill jag för min del till en början tillkännagifva, att denna allmänna uppfattning, om den är en följd af tidsandans utveckling och af tidsförhållandena i allmänhet, onekligen är i allra yttersta måtto behjertansvärd, enär denna uppfattning egentligen måste anses såsom en konsekvent tillämpning af dessa tidsförhållanden. Men om denna uppfattning deremot skulle byggas på något annat, t. ex. på en agitation från en eller flere, som i saken i någon mån äro intresserade, så har denna så kallade uppfattning, som någon gång genom flitig bearbetning kan få utseende af att vara »den allmänna», en helt annan karaktär. Den blifver då alldeles motsatsen. Det är temligen klart att de, som i allmänhet förlita sig på sin rätt, förhålla sig lugna och stilla och med tillförsigt afbida sin rättvisa saks utgång; de återigen, som i ett eller annat afseende hafva en sjuk sak, de agitera, de anställa mer eller mindre omfattande försök att få sina åsikter att gälla såsom den allmänna uppfattningen, och ur denna synpunkt och i synnerhet, om dessa agitationer föranstaltas af spekulanter, till exempel så kallade grufvetare, eller bergsbruksidkare, som ej hafva någon malm-tillgång eller kapital o. s. v., hyser jag någon tvekan om saken. För öfrigt anser jag Riksdagen vara fullt kompetent att till Kongl. Maj:t afgifva svaromål angående denna allmänna uppfattning i landet, samt att så beskaffade agitationer eller petitioner för Riksdagen ej kunna vara annat än en uppmaning till att ytterst noga öfverväga sjelfva frågan; men de kunna aldrig vara ett skäl, som Riksdagen kan anföra för sitt beslut. Jag har tillåtit mig anmärka detta till en början och ber att få tillägga för dem af Kammarens ledamöter, som möjligen anse, att frågan icke så noga rör dem, eftersom det till exempel för närvarande i den Kongl. propositionen ej är fråga om stenkol, som egentligen förekommer i den sydliga delen af Sverige, att, om inmutningsrätten skall bibehållas, det synes mig vara alldeles oviolkorligt nödvändigt att bibehålla densamma äfven i fråga om stenkol. Icke allenast den komité, som 1872 nedsattes för att yttra sig i saken, afgaf sitt utlåtande i denna rigtning; utan äfven Kommerskollegium hade vid afgifvande af sitt utlåtande öfver detta komiténs förslag yttrat samma åsigt. Vi måste väl också vara ense derom, att, om metaller, särskildt jern, kunna med afseende å jernhandteringen anses så nödvändiga, att man på allt möjligt sätt bör befordra deras framkomst, stenkol å andra sidan är ett brännmaterial, som, icke blott för jernhandteringen, utan för all fabriksindustri och, i detta ångans tidehvarf, för kommunikationer med mera är af så ovedersägligt större vikt, att, om inmutningsrätten för metaller bibehålles, den äfven måste bibehållas för stenkol, äfven om, såsom Kongl. Maj:t i sin proposition säger, särskilda stadganden i detta afseende kunna erfordras. Det gäller således nu att bestämma sig för, om inmutningsrätten skall bibehållas med förutseende att den i så fall äfven skall omfatta stenkol.

Jag skall nu tillåta mig yttra några ord angående inmutningsrätten i allmänhet. Jag skall då först betrakta den ur *rättens* synpunkt, hvilket jag i alla möjliga afseenden anser vara det väsentligaste. Ty hvad man än må säga om den motsatta polen, om jag så får uttrycka mig, som framkallat deras åsigt, hvilka försvara inmutningsrätten, så kan den åsigten icke grunda sig på något annat än

Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)

Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)

den s. k. »allmänna nyttan», och denna allmänna nytta är ett mycket vagt begrepp, som i allmänhet anföres af alla dem, hvilka kämpa för sin enskilda nytta under bemödande att framställa denna i den form, att den får utseende af att vara den allmänna. Jag ber således att till en början uteslutande få hålla mig vid rättens ståndpunkt och jag vill tillägga, att, då jag här talar om rätt, jag talar om densamma sådan den ur det allmänna medvetandet, ur folket sjelft och ur förhållandenas egen natur framgått, icke sådan den någon gång i följd af lagstiftningen blifvit; ty vi måste medgifva, att förhållandena stundom kunna gestalta sig så, att lagstiftningen, utan att egentligen grunda sig på rättsprinciper, inför just sådana satsar, som grunda sig på den s. k. allmänna nyttan, om hvars beskaffenhet jag nyss tillåtit mig yttra några ord. Om jag således, som sagdt, ställer mig på rättens ståndpunkt, så är det otvifvelaktigt — och derom äro ej heller meningarne delade — att rättsförhållandena i våra äldre författningar ej gifva någon den ringaste antydning om eller något stöd för inmutningsrätten. Svenska folket har innehaft sin jord med odalrätt i alla tider; vår jord har aldrig varit eröfrad af inkräktare, och den rätt svensken har till sin jord ansågs ursprungligen och, jag vågar säga det, anses ännu af folket omfatta icke blott grunden, utan äfven hvad som ligger under grunden af densamma. Den motsatta åsigten är grundad på en numera föräldrad princip, på feodalväsendet, som, efter hvad vi veta, tillkommit på grund af eröfrarens rätt, i det att denne, då han lemnade jorden åt sine vasaller, förbehöll sig visa företrädesrättigheter, som af honom kallades regalia. Något sådant känner vår rätt icke till; hvad vi hafva här i Sverige af den sorten är allenast en importartikel från Tyskland, som aldrig slagit full rot i svenska begrepp. Detta visas också af de äldre författningar, som herrarne finna omförmälde i de till detta ärende hörande handlingar, och med hvilkas upprepande jag icke vill trötta herrarne. Redan på 1400-talet uttalades den grundsatsen, att »jorden» likaväl som »berget» vore en enskild egendom, och att från det ena såväl som från det andra endast skulle utgöras »skatt» eller tionde till kronan. Denna grundsats bibehölls ännu inpå 1500-talet, då likväl, efter grundandet af Vasakonungarnes välde, man ville till någon del hemta sina åsichter i detta ämne från Tyskland och sålunda började tala om »Konungens rätt». Sålunda talade Gustaf Vasa vid ett tillfälle om »sin och kronans rätt till berget», hvaraf man likväl icke kan draga några bestämda slutsatser, likasom ej heller i verkligheten sådana drogos. Först på 1600-talet började denna tanke om kronans regale vinna insteg. Detta skedde i privilegiernas tidehvarf, då staten var till den grad fattig och i saknad af tillgångar, att den måste för att få penningar förpanta jordegendomar. Man började då äfven kasta lystna blickar på bergshandteringen, att derifrån hemta erforderliga medel. Då utfärdades bergverksprivilegier efter mönster, som tydligt hemtats från Tyskland. Under detta tidehvarf förekom uti en författning af 1637 första gången ordet »mutsedel, såsom det plägar kallas»; ordet var hemtadt från Tyskland. De grundsatser, som sålunda gjorde sig gällande, utgingo på, att alla näringar skulle befördras genom att locka in menniskor på industriens bana och bevilja dem förmåner på andras bekostnad, medan man inskränkte och förhindrade

andra näringar. Så till exempel var det i detta tidehvarf, som jordegare förbjödos att sälja sina kol annat än inom vissa distrikt. Vi hafva lemnat detta tidehvarf långt bakom oss och vilja utan tvifvel icke mera dit återvända. Ännu inpå 1700-talet fortgick lagstiftningen i samma riktning. 1723 års plakat talar om inmutares rätt såsom en hittelön, jemförlig med den hittelön, som tillkommer den, som upphittar en skatt i jorden, och samma åsigt utvecklades ytterligare genom 1741 och 1757 års förordningar, hvarom jag dock icke nu vill vidare yttra mig. Den följande tiden, då partierna stredo med hvarandra om makten, och det ena partiet ville gynna, det andra hämma industrien, kunde icke göra någon förändring i dessa förhållanden. Derefter kom enväldet och slutligen det nya statsskicket 1809. Efter dettas införande behöfdes en lång tid, innan man kunde kasta blickarne åter på de inre angelägenheterna och taga dessa om hand. Först efter ministerstyrelsens införande 1840 började man tänka på bergsrörelsen och dess omgestaltande i det friare syfte, som, enligt hvad vi känna, nu eger rum, och under hvilket denna rörelse vunnit en förvånansvärd utveckling i jemförelse med hvad den hade, då den stod under skydd af privilegier. Det är nemligen, enligt min åsigt, temligen klart bevisadt, att genom frihet och upphäfvande af privilegier näringarnes fortbildning i så väl ena som andra afseendet fortskyndas. Sedan man sålunda i många afseenden frigifvit bergshandteringen, framkom slutligen på 1850-talet tanke på ny grufvestadga. När denna fråga framkom, yttrade då varande justitiestatsministern såsom sin åsigt, att inmutningsrätten, såsom icke öfverensstämmande med urgamla svenska rättsbegrepp, borde upphöra, och en ledamot i Högsta Domstolen, som sedermera blef denne ministers efterträdare i embetet, uttalade samma åsigt. Vid behandlingen inom Riksdagen af Kongl. Maj:ts proposition till 1855 års grufvestadga ingicks ett slags kompromiss, genom hvilken man bibehöll inmutningsrätten endast för metaller och stenkol, men borttog den för öfriga mineralier och fossilier, som hittills varit föremål för inmutning. Det dröjde dock icke längre än till 1872, förrän denna inmutningsrätt i Skåne befanns så odräglig, så outhärdlig, att klagomål deröfver allmänt ingingo till regeringen, och hon fann sig nödsakad att suspendera lagen. Nu måste vi väl vara ense om, att, hvilka egenskaper en lag än bör hafva och hvilken åsigt man än har om dess rättvisa eller allmänna nytta, det allra bästa beviset på dess olämplighet är, om den just vid det tillfälle, då den skall användas, måste suspenderas; och det var fallet med 1855 års grufvestadga i hvad den angick stenkol. Det blef nemligen ett sådant tillopp i inmutningar, att, efter hvad man påstod, större delen af Skånes jord inmutades. Regeringen lyssnade till de gjorda framställningarne och upphäfde, som sagdt, tills vidare inmutningsrätten för stenkol. Samtidigt begärde Riksdagen en allmän omarbetning af grufvestadgan, och i den komité, som för detta ändamål blef tillsatt, yttrade sig en af ledamöterna med en tydlighet och klarhet, som enligt mitt förmenande icke lemnade något tillfälle till gensaga, mot inmutningsrättens bibehållande, visade dess ohållbarhet i juridiskt afseende och dess onyttan och skadlighet i ekonomiskt. Vi veta vidare af handlingarne, att dåvarande civilministern instämde i denna ledamots åsigt och framlade förslag till ny grufvestadga med

*Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)*

Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)

borttagande af inmutningsrätten. Detta framkallade naturligtvis stor förskräckelse bland alla de af mig nyss omnämnda personerna, spekulanter och jernverksidkare, som med eller utan kapital ville skaffa sig malm, och de samlades till ett antal af omkring 200 personer till ett möte i Ludvika. Resultatet här af blef en af 1,000 personer under-tecknad petition om inmutningsrättens bibehållande. Nu vill jag lemna osagdt, hvad sådana der agitationer och petitioner egentligen betyda och särskildt vid detta tillfälle, då det ju är klart, att just de, som på något sätt voro intresserade för saken, skrefvo på, men alla andra läto bli. Hvad jag deremot icke alls tvekar om, det är att, om jag frågar efter den allmänna uppfattningen hos den stora mängden af Sveriges jordegare, svaret skall blifva: »jag eger min jord, och ingen människa kan göra mig den stridig, så vida den icke erfordras för något allmännyttigt ändamål». Sådana allmännyttiga ändamål äro till exempel jernvägsanläggningar, ty det är väl obestriddigt, att de äro till nytta för alla människor. För ett sådant ändamål anser den enskilde sig skyldig att uppoffra sin eganderätt, men icke för det, att en annan skall få sin malm för bättre pris eller skaffa sig en mutsedel, som han sedan kan sälja åt en annan. Detta kan icke hänföras till allmän nytta. Ur rättslig synpunkt vill jag således förklara, att historiskt finnes hos oss icke inmutningsrätt. Den har inkommit som en importvara från Tyskland under säregna förhållanden och under en tid, då lagstiftningsmakten ännu icke var fördelad mellan monarken och folket, utan monarken ensam ansåg sig kunna utfärda sådana stadganden i den ekonomiska lagstiftningens väg; men något rotfäste i folkets rättsmedvetande har den icke och kan aldrig komma att få. Till stöd för denna min uppfattning vill jag, om man skulle anmärka, att jag talar något för djerft, anföra icke allenast det uttalande af justitiestatsministern och en ledamot af Högsta Domstolen, som jag nyss åberopade, utan äfven att år 1882 då varande civilministern lät utarbета ett förslag till ny grufvestadga utan inmutningsrätt; att nuvarande civilministern erkänt, att af de skäl, som å ömse sidor blifvit anförda, de varit öfvervägande, som förebegrats för inmutningsrättens borttagande; att tvenne af Högsta Domstolens ledamöter bestämdt förklarat, att inmutningsrätten icke öfverensstämmer med våra rättsbegrepp; att presidenten i Kommerskollegium i ett vidlyftigt utlåtande yttrat sig för dess afskaffande; att kollegiets öfriga ledamöter endast på den grund yttrade sig för dess bibehållande, att Kongl. Maj:t, när han infordrade deras utlåtande, icke begärt deras yttrande om, huruvida inmutningsrätten borde bibehållas eller icke, emedan Riksdagen i sin skrifvelse till Kongl. Maj:t endast talat om inmutningsrättens inskränkning; och slutligen, att de öfriga ledamöterna af Högsta Domstolen yttrat, att ehuru inmutningsrätten icke kunde juridiskt försvaras, de likväl »icke tilltrödde sig för närvarande mot den mening, som då framställdes genom en mängd petitioner och möten, böra tillstyrka upphäfvandet af densamma». Jag tror således, att jag ur allmänrättslig synpunkt temligen tydligt och med auktoriteter bevisat, att inmutningsrätten ingalunda kan försvaras.

Jag öfvergår nu till den allmänna nyttans synpunkt. Jag har redan förut tillkännagifvit, att jag anser detta vara en mycket dålig grund för lagstiftaren att bygga på. Den ene anser sin enskilda för-

del vara till nytta för det allmänna, den andre sin; och för att kunna komma öfverens om hvad som skall anses för det allmänt nyttiga, afgöres frågan genom en votering eller möjligen en lottsedel. Hvad som numera, sedan vi gått förbi privilegiernas tid och lemnat den bakom oss, anses vara grundvilkoret för allt näringslif, är att eganderätten skyddas, och att jordegaren är säker om att den jord, som han förvärfvat, och de byggnader, som han derå uppfört, vare sig till jordbrukets behof eller för att söka efter metaller eller stenkol, äro hans egendom, som han kan bearbeta eller icke, allt efter sitt godtycke, så att icke främmande personer under skyddet af en mutsedel kunna tränga honom derifrån och beröfva honom frukten af det arbete och det kapital han å egendomen nedlagt. Detta är enligt nyare tiders åsigt ett grundvilkor för näringslifvets utveckling, och det är på denna basis, men icke på privilegier, vi böra bygga våra åtgöranden. Jag nämnde, att det var under den tiden, då tillgång på kapital i allmänhet icke fans i Sverige, och då man försökte alla medel att locka fram inländingar eller utländingar för att bearbeta de mineraltillgångar, som kunde finnas, som man fann sig nödsakad att för det ändamålet anlita inmutningsrätten. Någon sådan anledning finnes lyckligtvis icke nu. Vi äro visserligen icke ett kapitalstarkt folk, men kapital saknas dock icke här i landet; hvarhelst hos oss tillfälle till ett lagligt, nyttigt och gagnande förvärf finnes, saknas numera icke heller kapital att bearbeta det med. Men hvad vi ovilkorligen behöfva i vårt land för att komma i åtnjutande af detta kapital, det är realsäkerhet; och det är just en sådan, som beröfvas oss genom att göra grufvorna till lösegen- dom; grufvan kan då icke längre utgöra realsäkerhet, och, som herrarne veta, utan realsäkerhet få vi icke lån nu för tiden. Tillgång på kapital mot realsäkerhet är det enda vilkoret för näringslifvets utveckling; men denna tillgång är oss beröfvad genom grufvestadgan, ty då grufvor betraktas såsom lös egendom, kunna de icke intecknas eller hypotiseras. Vår tid har, i motsats mot privilegiernas tidehvarf, för att framkalla näringslif och företagsamhet, sökt bibringa folket upplysning; vi söka genom skolor och undervisningsanstalter i alla möjliga brancher bereda folket tillräckliga insigter för att kunna sköta sina näringar utan att gifva den ene någon förmånsrätt framför den andre. Genom att undersöka jorden söka vi lära folket att få reda på jordens skatter; och de geologiska undersökningar, som här i landet pågått, hafva i det hänseendet redan utträttat mycket. Vårt land är icke längre ett sådant »terra incognita», att vi behöfva inbjuda spekulanter för att söka reda på hvad der fins. Vi känna sjelfve numera väl i hvilka trakter malmanledningar finnas; vi behöfva, för att få reda på sådana, lika litet lemna privilegier åt grufsökare, som till exempel åt garfvare för att komma åt den bark, som de behöfva för drifvande af sin näring; det ena är enligt min åsigt lika onyttigt och oberättigadt som det andra. Just i bergslagen är kännedom om de bästa malmtillgångarne så stor, att der allra minst behöfves någon inmutningsrätt; och på slättbygden lära väl icke upptäckas några fyndigheter af vare sig jern, guld, silfver eller vismut eller annat dylikt mineral. Jag tror icke heller, att man i allmänhet gör sådana upptäckter af en tillfällighet, utan att de grunda sig på den kännedom om marken, som vunnits

*Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)*

Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)

genom undersökningar, som redan skett eller framdeles komma att göras.

Det bör heller icke lemnas obeaktadt, att dessa föreskrifter om inmutning och utmål, hvarigenom en viss rymd bestämmes, inom hvilken grufarbetet är begränsadt, äro rent af hinderliga för upptagande af nya grufvor, och att dessa stadganden, som innefatta en så ytterlig mängd detaljbestämmelser, i stället för att befordra grufnäringen, tvärtom blifva hinderliga för densamma utveckling. Hvad särskildt beträffar den så kallade mutsedelshandeln, hvarom så vidlyftigt ordats, kunna vi väl också vara ense om, att denna är »ett skoj», som mer och mindre oförsynt bedrifves af spekulanter och som vi icke böra gynna. Vi hafva eljest på många sätt sökt motverka dylika spekulationer; och jag tror icke, att vi böra befordra dem i detta fall.

Slutligen ber jag att få återöpa ett par exempel från min egen erfarenhet. Jag deltog nemligen 1853, såsom ledamot af Lag-Utskottet, i behandlingen af förslaget till den nu gällande grufvestadgan, och jag lutade då åt den mening, som försvarade inmutningsrätten. Då kom emellertid till stånd en kompromiss, hvarigenom inmutningsrätten till kalk, ställsten och fältspat borttogs. Mången påstod då, likasom nu i fråga om mineral, att inmutningsrättens bibehållande för dessa ämnen var *oundgängligen nödvändig*. Men har väl sedan dess kalkproduktionen i någon mån minskat? Kalk ingår numera i hvarje jordbrukares behof, och tillgången derpå är så stor, att ingen, som har behof deraf, behöfver sakna denna vara. Blott för få dagar sedan rådfrågades jag angående anläggning af en jernväg, som skulle förmedla trafiken nästan uteslutande från ett kalkbrott. Det förefaller mig, att just detta exempel, att från den stund inmutningsrätten till kalk borttogs, har produktionen deraf inom landet så ofantligt ökats, bör vara tillräckligt för att ådagalägga obehöfligheten af bibehållande af denna inmutningsrätt, som, på sätt jag redan nämnt, är i rättsligt afseende oriktig och från allmännyttans synpunkt skadlig.

På grund af hvad jag yttrat tillåter jag mig således hemställa, att Kammaren måtte afslå den föredragna paragrafen och dermed äfven gifva till känna, att Kammaren, hvars beslut ju är ett uttryck för den allmänna uppfattningen i landet, icke gillar inmutningsrättens bibehållande. Jag anhåller om proposition på afslag å den förevarande paragrafen.

Herr Statsrådet von Krusenstjerna: Då den föregående talaren bestridt riktigheten af den princip, på hvilken Kongl. Maj:ts förslag är grundadt, och af sådan anledning yrkat afslag på den första paragrafen i samma förslag, torde jag i korthet böra angifva de skäl, som föranledt Kongl. Maj:t att bygga den förevarande propositionen på den af den ärade talaren såsom oriktig ogillade grundsatsen om inmutningsrättens bibehållande. Jag vill dervid icke ingå på eller trötta Kam-maren med någon redogörelse för de teoretiska skäl, som till öfverflöd anförts för och emot inmutningsrätten, och jag gör det desto mindre, som dylika skäl icke varit bestämmande för min uppfattning i frågan. Dessa skäl finnas dessutom i möjligast fullständiga mån återgifna i det yttrande till statsrådsprotokollet, som åtföljer Kongl. Maj:ts proposition

i ämnet. Med anledning af den föregående talarens yttrande samt hvad en reservant inom Första Kammaren emot Lag-Utskottets föreliggande betänkande anfört, ber jag endast få fästa uppmärksamheten på, att enligt min uppfattning man icke bör fatta inmutningsrätten såsom en kränkning af jordeganderätten, utan endast såsom en lagstadgad begränsning eller inskränkning i denna rätt. Ingen eganderätt är absolut, utan alltid underkastad de inskränkningar, som staten kan i det allmännas intresse finna nödigt föreskrifva. Hvad särskildt eganderätten till mineral angår, så, utan att inlåta mig på den så omtvistade frågan om hvem eganderätten till dem inom landet må anses hafva af ålder tillhört, lär väl ingen kunna bestrida, att allt sedan Gustaf Vasas tid kronan ansetts vara egare till mineralfyndigheterna i vårt land. Denna rätt har begagnats af kronan antingen så, att hon själf brukat malmstrecken eller ock upplåtit dem åt enskilda jordegare eller åt andra personer till begagnande på vissa af kronan stadgade villkor. Då kronan sedermera under tidernas lopp fann, att fördelarne af detta regale voro ringa, vidtogs samma åtgärd här, som förut skett i Tyskland, och som der benämmts bergsbrukets friförklaring, eller att kronan öfverlät sin rätt till mineralen på uppfinnaren och till en del på jordegaren. Detta skedde 1723. Från detta år daterar sig inmutningsrätten i Sverige. Det är sålunda åtminstone 300 år, som mineralen varit undandragna jordegarna, och 160 år, som inmutningsrätten hos oss existerat. Häfd har den således för sig. Se vi nu till, huru förhållandena i detta fall äro i andra land, så tror jag, att, med undantag af England och Ryssland, icke finnes något kulturland, der icke eganderätten till mineralet varit och är skild från eganderätten till grunden.

Ehuru jag således icke anser, att man ur rättslig synpunkt kan med fog framställa yrkande om, att inmutningsrätten skall afskaffas, kan jag naturligtvis icke bestrida, att inmutningsrättens utöfning kan för jordegaren medföra olägenheter, olägenheter, som, om än hufvudsakligast förknippade med stenkolsinmutningen, dock äfven vid andra inmutningar kunna vara ganska känbara. Det vore derföre önskvärdt, om detta på jorden hvilande servitut kunde försvinna helt och hållet ur lagstiftningen, och olägenheterna derigenom upphöra. Att tidpunkten för en sådan åtgärd också en gång skall inträffa, och att frågan om inmutningsrättens afskaffande sålunda reducerar sig till en tidsfråga, det är min tro. Men å andra sidan tror jag icke att denna tidpunkt nu är inne, och för denna min åsigt vill jag framlägga några skäl.

Skälen för, att denna tidpunkt ännu icke är inne, har jag hemtat bland annat från det starka motstånd, som, enligt hvad Kammaren har sig väl bekant, yppades mot det förslag till ny grufvestadga, som uppgjordes år 1882 inom Civildepartementet på uppdrag af dåvarande departementschefen. Detta förslag var, såsom känt, bygdt på grundsatsen om inmutningsrättens borttagande och jordegarens rätt att fritt förfoga öfver allt mineral, som funnes på hans grund. Detta var principen. — Jag fäster mig nu icke vid förslaget detaljer, som nog i och för sig kunde i flera hänseenden gifva anledning till anmärkningar — och denna princip rönt bestämdt motstånd af samtliga bergsstatstjenstemän utom en, af flertalet Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i de län, der bergs-

*Angående
förslag till
ny grufvestadga.
(Forts.)*

Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)

bruk idkas, särskildt af Konungens Befallningshafvande i Örebro och Vermlands län, som borde vara med förhållandena i detta hänseende fullt förtrogna, af Kommerskollegium samt af trenne utaf Högsta Domstolens ledamöter. Vidare har ett stort möte i Ludvika, der mer än 200 bergsbruksidkare och jordegare voro närvarande jemte grufveingenjörer och andra för bergsnäringen intresserade personer, enhälligt uttalat sig emot borttagande och för bibehållande af inmutningsrätten. Detta uttalande biträdades sedermera af öfver 1,000 bergsbruksidkare och jordegare från Dalarne, Vermland, Nerike och Vestmanland. Slutligen hafva uti en mängd till Kongl. Maj:t inkomna petitioner ett betydligt antal bruksegare, bergsbruksidkare och jordegare från de flesta delar af landet uttalat sig på samma sätt. Och om dessa petitionärer kan jag så mycket mindre tillåta mig att använda det af den förre talaren begagnade epitet — eller att de skulle utgöras af spekulanter i inmutningssedlar och bergsbruksidkare utan bergsbruk — som jag bland dem funnit flere utaf denne Kammarens ledamöter likasom många från Första Kammaren.

Bland den mångfald af skäl för inmutningsrättens bibehållande, som anförts så vid Ludvika-mötet som af petitionärerna, ber jag att ur mötets resolutioner få uppläsa ett, nemligen: »att vid ingen tidpunkt af svenska jernhandteringens tillvaro behofvet af malmer varit större än i nuvarande tid, att aldrig förr fästats så mycket afseende vid beskaffenheten af malmerna och deras afpassande för särskilda behof, och att slutligen aldrig den mening klarare framstått, att våra malmer alldeles icke vore outtömliga, utan att det tvärtom behöfdes allt det skydd, all den uppmuntran till deras framdragande i ljustet, som lagstiftningen förmådde lemna, hvadan ock jernhandteringen och grufnäringen skulle lida obotlig skada, om man nu undanryckte dessa näringar deras starkaste stöd».

En högt aktad ledamot af Högsta Domstolen, som sjelf är med bergshandteringen synnerligen förtrogen, har angående 1882 års förslag yttrat, att enligt hans förmenande berodde på inmutningsrättens bibehållande eller upphörande jernhandteringens vara eller icke vara i vårt land.

Då nu för all näringslagstiftning gäller som en allmängiltig grundsats, att man dervid bör tillvägagå med synnerlig försigtighet och icke rubba det bestående ensamt af teoretiska grunder, utan först då när den allmänna rättsuppfattningen, den allmänna opinionen kräfva en förändring; då så är, är det ju ganska förklarligt, att Kongl. Maj:ts regering mot så kraftiga uttalanden, som de nu anförda, ryggade tillbaka för att afskaffa ett sedan sekler bestående rättsinstitut, som af idkarne utaf den viktiga näring, till hvars fromma detta rättsinstitut blifvit tillskapadt, ansetts vara för denna närings fortfarande bestånd alldeles nödvändigt. Kongl. Maj:ts regering har vid sådant förhållande ansett sig böra inslå på just den väg, som Riksdagen uti dess underdåniga skrifvelse af 1872 sjelf anvisat, eller att, med bibehållande af inmutningsrätten, omarbete 1855 års grufvestadga, i syfte att förekomma missbruk af inmutningsrätten till men för jord- och grufvegare. Ty man må väl lägga märke till, att Riksdagen icke begärt inmutningsrättens borttagande för annat än stenkol, utan endast begärt, att Kongl. Maj:t i öfrigt skulle omarbete grufvestadgan för missbruks undanröjande.

Då jag nu går att visa Kammaren, i hvad mån Kongl. Maj:ts föreliggande förslag söker uppfylla de fordringar, som 1872 års Riksdags skrivelse ställer på en ny grufslagstiftning, ber jag i första rummet få fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att förslaget icke alls berör stenkolsinmutning, och att till följd deraf flertalet och dertill de mest grava anmärkningar, som framstälts mot inmutningsrätten och hvilka haft sin grund i de olägenheter, som stenkolsinmutningen medfört, och det sätt, hvarpå denna industri åtminstone under en tid utöfvats, icke kunna drabba det nuvarande förslaget. På sätt jag i mitt yttrande till statsrådsprotokollet anført, äro de förhållanden, under hvilka stenkol förekomma, så olika mot förekomstsättet för andra mineral, att stenkol borde vara föremål för en alldeles särskild lagstiftning. Hurudan denna bör vara, derom tilltror jag mig dock icke nu att uttala något omdöme, ty en noggrann utredning af alla på frågan inverkan förhållanden bör föregå ett beslut i sådant afseende. Med anledning af Grefve Sparres yttrande vill jag dock säga, att jag för min del icke kan finna det vara en ovilkorlig följd, att inmutningsrätt skall stadgas äfven för stenkol därför, att man stadgar om dylik rätt rörande andra mineral, då förhållandena beträffande stenkol och andra mineral äro så olika. Stenkolsinmutningen förorsakar obestriddligen för jordegaren större skada än andra inmutningar, beroende väsentligen på den stora yta, hvilken stenkolsflötserna upptaga, samt derpå, att den mark, hvarest de i vårt land förekomma, består nästan uteslutande af inrösningsjord. Att grufslagstiftningen i ett land kan i allmänhet vara byggd på inmutningsrätt, men stenkol ändock vara undantagna från inmutning, visar exemplet af Sachsen, der förhållandet är sådant.

För att nu återkomma till 1872 års skrivelse, så anmärkte Riksdagen deri, att den nu stadgade tiden af ett år mellan mutsedeln utfärdande och arbetets påbörjande var allt för lång. Förslaget inskränker denna tid till åtta månader. Riksdagen anmärkte, att de vilkor, som 1855 års grufvestadga ställer på försvarsarbete, äro allt för billiga; förslaget fördubblar i allmänhet fordringarne och stadgar, hvilket jag anser vara det viktigaste i dessa bestämmelser, att arbetet skall afse verklig grufdrift, hvarigenom man undanrödjer de anmärkningar, som med skäl kunna framställas mot försvarsarbetet, sådant det nu kan bedrivas, nemligen att det är ett blott spegelfakteri, ett improduktivt arbete. Riksdagen anmärkte, att stadgandena om hvilostånd lemnade rum för missbruk; förslaget har förkortat längsta tiden för hviloståndet från »tio år eller mera» till åtta år, hvarjemte förslaget stadgar, att förlängning af hviloståndstiden icke utan jordegarens eller jordinnehafvarens samtycke får medgifvas, samt att hvilostånd i intet fall får ega rum förr än utmål blifvit lagdt och man sålunda vunnit trygghet för, att afsigten med inmutningen är att idka verklig grufdrift. Riksdagen anmärkte, att inmutaren kan börja grufarbetet utan att derom hafva underrättat jordegaren; förslaget stadgar, att inmutaren minst fjorton dagar, innan något arbete i det inmutade området börjas, skall lemna bestyrkt afskrift af mutsedeln till så väl det inmutade områdets egare som den, hvilken nyttjanderätt dertill innehar. Riksdagen anmärkte, att stadgande saknades angående rätt till icke inmutningsbara ämnen, som anträffas inom utmål; förslaget innehåller fullständiga stad-

*Angående
förslag till
ny grufvestadga.
(Forts.)*

*Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.*

(Forts.)

ganden i detta fall och inskränker inmutarens rätt, så att han icke får tillägna sig icke-inmutningsbara ämnen i större mån, än som behöfs för grufdriften.

Slutligen uttalade Riksdagen såsom en allmän önskan, att jordegarens rätt blefve mer tillgodosedd och bestämd. Med anledning deraf vill jag, följande paragrafernas ordningsföljd, angifva några punkter för att visa, att förslaget äfven i det fallet följt Riksdagens anvisning. I 1 § inskränkes antalet mineral, som få inmutas och bearbetas, till vissa i paragrafen bestämdt angifna, och äro derigenom bland annat sjö- och myrmalmer undantagna från inmutning och öfverlätna till jordegarens förfogande. Vidare har man genom stadgandet att endast »malmer» få inmutas och då med »malm» förstås mineralfyndighet, som förekommer i sådan myckenhet, att den kan blifva föremål för teknisk användning, sökt förebygga sådana missbruk af inmutningsrätten, att den skulle användas för annat ändamål än verklig grufdrift eller för åtkommande af icke-inmutningsbara ämnen. Man har sett exempel på, att en person uttagit mutsedel på en jernmalm, som innehållit endast ett par procent jern, blott för att åtkomma kalk, som funnits inom utmålet. Genom bestämmelsen i 2 § om utmålets lodräta gränser på djupet har man till fördel för jordegaren borttagit den inmutaren hittills medgifna rätt att i vissa fall få följa en fyndighet utanför utmålets gränser, likasom deraf blir en konsekvens, att jordegaren alltid har rätt att ingå för hälften i hvarje grufföretag å hans mark, och icke, såsom nu för vissa händelser är stadgad, för mindre andel än hälften. I 3 § har den skyddscirkel, som jordegaren fått uppdragen omkring sina byggnader, blifvit utvidgad och närmare bestämd, så att han härutinnan enligt detta förslag kommer att åtnjuta större skydd, än enligt 1855 års grufvestadga. Enligt nu gällande stadga finnes intet hinder för inmutaren vid anställande af försöksarbete att följa fyndigheten så långt den sträcker sig, men enligt 11 § af förslaget inskränkes hans rätt i detta afseende till en bestämd cirkel med 100 meters radie eller ungefär samma storlek som den qvadrat, hvilken sedermera skall utgöra utmålet. I 13 § stadgar förslaget ovilkorlig skyldighet för grufvegaren att ställa säkerhet för de årliga afgifter eller den framtida ersättning, som han är skyldig erlägga till jordegaren, då detta deremot nu beror på jordegarens derom framställda yrkande. I § 21 innehåller förslaget skyldighet för grufvegaren att inom viss tid ingifva ansökning om utmål vid påföljd af inmutningsrättens förlust; nu åter kan han till nachdel för jordegaren dröja dermed huru länge som helst. I 31 § gifver förslaget närmare bestämmelser till fördel för jordegaren i fråga om utbekommande af löseskilling för den mark, som till grufvegaren afträdes. Hvad angår bestämmelserna om försvarsarbete och hvilostånd, hvilka, sådana de förekomma i 1855 års grufvestadga, framför allt 5:te kapitlet, som gifvit anledning till anmärkningarne, har jag redan angifvit i hvilka delar förslaget härutinnan gjort rättelser. Det har skärpt fordringarne på försvarsarbetet så väl till kvantitet som i synnerhet intensitet, och det har försvärat möjligheten att få hvilostånd. Vidare har i förslaget till förmån för jordegaren intagits den bestämmelsen, att om grufvegaren icke vill utgöra försvarsarbetet, skall han i stället betala en årlig afgift för hvart utmål af

femtio kronor, hvaraf hälften tillfaller jordegaren. I 48 § innehåller förslaget ett ovilkorligt stadgande att, så snart en grufanläggning blifvit sönad, skall så väl jordegareandelen i grufvan som den mark, hvilken varit till grufvegaren upplåten, hemfalla till jordegaren utan ersättning. Nu åter äro stadgandena härom otydliga, och under en viss tid har ny inmutare rätt att utan ersättning till jordegaren inträda i före grufvegarens rätt.

Med hvad jag nu yttrat tror jag mig hafva visat, att, då förslaget icke berör inmutningsrätt till stenkol, flertalet af de mest betydande anmärkningar, som blifvit framställda mot inmutningsrätten, icke kunna drabba detsamma; att vidare tidpunkten för borttagande af inmutningsrätten i afseende å andra mineral än stenkol ännu icke är inne, så vida man icke vill riskera att tillfoga vår bergshandtering, särskildt jernindustrien, ett afbräck, som den icke, minst under nuvarande tidpunkt, skulle kunna uthärda; och att Kongl. Maj:t genom förslaget sökt uppfylla de anspråk, Riksdagen sjelf stält på en ny grufvlagstiftning, i ty att förslaget innebär ett väsentligt större skydd för jordegaren än nu gällande lagstiftning. Och hvad blir följden, om Riksdagen nu avslår Kongl. Maj:ts förslag? Icke att inmutningsrätten kommer bort, ty något förslag derom föreligger icke, utan blott att man har kvar 1855 års grufvestadga, som, utom de brister den har, och hvilka detta förslag sökt afhjälpa, bestämdt är för jordegaren mindre förmånlig än det nu framlagda förslaget. Under sådana förhållanden vägar jag hoppas, att Kammaren skall bifalla Kongl. Maj:ts proposition och derigenom bringa till slutlig och enligt mitt förmenande för närvarande riktig lösning en fråga, som nu i tolf år stått på dagordningen.

I sammanhang härmed tillåter jag mig förklara, att jag mot de ändringar Utskottet i vissa delar föreslagit, för så vidt de inskränka sig till redaktionsändringar, icke har något egentligt att anmärka.

Herr Lundström: Då jag är öfvertygad om att inmutningsrätten är nödvändig för bergshandteringens bestånd och framtida utveckling, och att äfven sådana stadganden vid dess tillämpning kunna göras, att både missbruken kunna försvinna och olägenheterna för jordegarna blifva ytterst obetydliga, så tror jag, att man bör vara regeringen tacksam för att det nu framlagda förslaget är grundadt på denna rätts bibehållande. Jag sade, att inmutningsrätten är nödvändig för bergshandteringens bestånd och framtida utveckling, och detta just för upptagande af de malmer, som här i Sverige användas, nemligen bergmalmer. Dessa förekomma nemligen i visserligen stundom långa men vanligen smala lager, som stå rätt uppåt eller endast obetydligt afvika från lodlinien, hvilket gör, att det är förenadt med stora svårigheter att upptäcka dem och, äfven om de upptäckas, det fordras särskildt arbete för att afgöra om brytningen är lönande eller icke. Deremot torde denna rätt vara mindre behöflig för stenkol, skiffer, lera och dylika mineralfyndigheter, som ligga i mera vågräta lager.

Den förste talaren anförde såsom sannolikt, att det nu föreliggande förslaget framkommit genom påtryckningar och agitationer från en mängd personer, som icke hade råd att skaffa sig malm på annat sätt, från mindre grufvegare och så vidare, och förklarade tillika, att man icke

*Angående
förslag till
ny grufvestadga.
(Forts.)*

*Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)*

borde fästa afseende vid på dylikt sätt framkomna petitioner och agitationer. Jag vill häremot erinra, att mötet i Ludvika, hvilket väl här i synnerhet åsyftades, utgjordes icke allenast af bergsbruksidkare utan äfven af jordegare, att de förre icke endast bestodo af egare till mindre bergverk och sådana, hvilkas ställning man kunde något be-
tvifla, utan äfven af representanter från flera af våra största jernverk, att äfven jordegarna voro för de vid mötet gjorda uttalandena, att icke mer än en enda röst der höjde sig för inmutningsrättens borttagande, och att icke ens denna röst var för ett fullständigt borttagande af samma rätt, utan endast dess inskränkande i vissa fall.

Vidare anfördes af den förste talaren, att om man antog det föreliggande förslaget, så skulle följden deraf blifva, att äfven stenkol inom kort blefve föremål för inmutning. Jag vill dock dervid erinra, att stenkol förekommer på helt annat sätt än våra bergmalmer, nemligen i vågräta lager och i vissa, bestämda geologiska formationer. När man i de trakter, der stenkolslager finnas, genom borrhningar förvisat sig om lagrens mäktighet och läge, kan man af bergarternas beskaffenhet i dagen med temlig säkerhet sluta till lagrens utsträckning. Den geologiska undersökningen af bergarterna på ytan är här till mycken hjälp. Man kan visserligen hafva olika tankar om inmutningsrättens lämplighet eller olämplighet för stenkol, men jag tror icke att den, som känner till stenkolens och bergmalternas så helt olika förekomst-sätt, med fog kan påstå det vara nödvändigt, att samma stadganden böra och behöfva finnas för tillgodogörandet af dessa i naturen på så olika sätt uppträdande fyndigheter. För stenkolen torde möjligen något slags koncessionssystem, såsom i Frankrike, vara lämpligt, så vida de icke anses böra helt och hållet lemnas till jordegarnes disposition.

Det yttrande om olämpligheten af inmutningsrätten ur den allmänna rättens synpunkt, samme talare framstälde, har redan blifvit af Herr Chefen för Civildepartementet vederlagdt, så att jag icke vidare anser mig behöfva bemöta detsamma. Att den enskildes eganderätt måste vika, när det allmänna intresset så fordrar, derpå hafva vi många exempel, såsom vid expropriation, vid laga skifte, i fråga om vattenrätt samt i fråga om jagt och fiske. Äfven den vid denna riksdag antagna lagen om förändring i redan verkstaldt laga skifte visar, att denna åsigt fortfarande gjort sig gällande i lagstiftningen. Om det således visat sig nödvändigt för bergshandteringen att inmutningsrätten fortfarande bibehålles, så bör man ur denna synpunkt icke hafva något att mot densamma invända.

Förste talaren yttrade vidare, att man vid 1855 års grufvestadgas utfärdande borttog inmutningsrätten till alla andra mineraliska ämnen än metaller. Med anledning deraf vill jag dock erinra, att äfven andra ämnen, såsom svafvelkis, blyerts, stenkol med mera, äro enligt nämnda stadga inmutningsbara. Han tillade: att det icke dröjde länge förr än starka klagomål öfver nämnda rätt uppstodo i Skåne. Men hvad var det, som förorsakade dessa klagomål? Var det icke det stora antalet stenkolsinmutningar och missbruket med derå erhållna mutsedlar? Kunna då dessa klagomål utgöra skäl för att förkasta det nu föreliggande förslaget, i hvilket stenkol icke finnas upptagna?

Samme talare påstod äfven, att inmutningsrätten vore helt och

hållet ohållbar så väl i juridiskt som ekonomiskt afseende. Men vore den ohållbar i juridiskt hänseende, så skulle väl icke flertalet af Högsta Domstolens ledamöter eller de två juridiska fakulteterna och flere andra framstående jurister yttrat sig för dess bibehållande. Angående inmutningsrättens ohållbarhet i ekonomiskt afseende anfördes, att fastighetskrediten och realsäkerheten skulle genom densamma minskas. Detta skulle väl bero derpå, att, då utmål till en inmutare lemnas, en del af jordegarens mark skall till honom afstås. Men då denna mark skall till inmutningshafvaren fullt ersättas och, om grufvan sönas, återfaller till egendomen, synes mig som om realsäkerheten skulle i sådant fall ökas, i synnerhet som i bergslagsorterna jordvärdet är störst i grufvornas granskap. En annan olägenhet i ekonomiskt afseende af inmutningsrätten skulle vara, att grufvor nu betraktas såsom lösegendom och således icke kunna inmutnas. Detta är sant; men om man så ansåge nödigt, torde intet hinder finnas för att förvandla dem till fast egendom med bibehållande af inmutningsrätten. Men jag lemnar derhän, hvilken säkerhet för längre tid *en* inmutnad grufva skulle lemna inmutningshafvaren, då grufvans värde ju helt och hållet beror på malmtillgången och på det sätt, hvarpå grufvan skötes, och långgifvaren kan i intetdera afseendet utföra den ringaste kontroll. För öfrigt tror jag, att erfarenheten visat, att, då långgifvaren har garanti att grufvorna skötas ordentligt, delegare i sådana grufbolag, som hafva ett större antal grufvor eller ett gruffält, icke hafva någon svårighet att pantförskrifva dylik egendom och erhålla lån på kortare tid, vare sig grufvan betraktas såsom fast eller lös egendom.

Samme ärade talare ansåg inmutningsrätten öfverflödig därför, att de geologiska undersökningarne, som pågå i vårt land, skulle fullkomligt visa, hvarest malmer förekomma; dessa skulle således lätt kunna upptäckas. Förhållandet är, att genom de geologiska undersökningarne väl kan bestämmas, hvilka bergarter förekomma, samt angifvas, att den ena trakten är mer fyndig på malmer än den andra, men de kunna icke ingå i sådana detaljer, som nödvändigt fordras för att upptaga en grufva. Skulle de utsträckas ända derhän, så fruktar jag, att kostnaderna för dem skulle mångdubblas, och i alla fall komme det att dröja en mycket lång tid, innan landet hunne på sådant sätt genomforskas.

Vidare har det anförts, att inom bergslagen kännedomen om malmtillgången för närvarande redan vore så stor och fullständig, att inmutningsrätten der vore helt och hållet obehöflig. Att så emellertid icke är förhållandet, visar erfarenheten. Äfven under senaste årtionden har nemligen ett ej ringa antal afsevärda och betydande malmfyndigheter blifvit upptaget och bearbetadt. Till upplysning i detta afseende torde jag få anförda några exempel från Vermland och den bergslag, jag tillhör.

På 1860-talet upptogs en grufva vid Persbergs gruffält, som nu benämnes Alabama, från hvilken under åren 1874—1883 erhöles en million tre hundra femtio tusen ett hundra tjugu centner malm, deraf år 1882 två hundra sex tusen ett hundra tio centner och år 1883 två hundra fyratiosju tusen sex hundra sextio centner eller mer än 20 procent af hela Persbergsfältets malmuppföring under samma år. Grufvan Finnmossen, som upptogs på 1850-talet, har under åren 1874

Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)

—1882 lemnat en million åtta hundra tjuguen tusen två hundra trettio centner, deraf 1882 två hundra femtiofyra tusen sju hundra nittio centner. Den så kallade Nordgrufvan i Finshyttebergsfältet, som upptogs 1877, har sedan år 1878 lemnat femhundra sjuttio tusen centner malm, deraf 1882 två hundra fyra tusen två hundra sextio centner. Dessa tre grufvor hafva under år 1882 tillsammans lemnat icke mindre än tjugufem procent af all inom Vermland uppfordrad malm.

Den komité, Jernkontoret för några år sedan tillsatte för att afgifva yttrande öfver samma fråga, har gjort några beräkningar öfver, huru många grufvor under senaste halfva seklet blifvit på främmande mark inmutade och huru mycken malm dessa gifvit i förhållande till alla andra arbetade grufvor, samt dervid kommit till det resultat, att icke mindre än tjugusex procent af *hela* malmfångsten erhålles ur på senare tiden upptagna grufvor.

Vidare har det blifvit sagdt, att de utmål, som tilldelas grufvegaren, skulle förorsaka fältspärning, derföre att andra hindras inom utmålet eftersöka malmen. Det är visserligen sant, att endast grufvegaren har rätt till grufarbete inom utmålet, men det är dock blott ett inskränkt, till rymden noga bestämdt område. Det är spärрад, endast så länge det med ordentligt grufarbete försvaras. Försummas detta, blifver fältet åter ledigt och tillgängligt för en hvar. Dessutom undrar jag, huru det i detta fall skulle gå, om inmutningsrätten helt och hållet borttoges. Då skulle väl antingen jordegaren sjelf sysselsätta sig med grufbrytning på sin egendom, eller ock öfverlåta rätten dertill på någon annan. I förra fallet håller jordegaren utan tvifvel hela sin egendom spärrad för andre malmletare; och förhållandet blifver säkerligen desamma, om en malmletare eller grufspekulant erhållit tillstånd att på annans mark upptaga grufvor. I båda fallen skulle således fältspärning ega rum, och detta i betydligt större grad än för närvarande.

Ytterligare har anmärkts mot inmutningsrätten, att den förorsakat det missbruk med mutsedelshandeln, som egt och möjligen ännu eger rum. Men kan detta missbruk förekommas derigenom, att inmutningsrätten upphäfves? Är det icke sannolikt, att en lika liflig handel med värdelösa grufdelar, med af jordegaren utfärdade tillståndsbevis att på hans mark upptaga grufvor och så vidare, då skulle uppkomma? Den hade väl fått ett annat namn, men vore lika skadlig. Hvar och en torde erkänna, att handeln med osäkra och värdelösa aktier är skadlig och ändamålsvidrig, men icke kan det derföre falla någon in att vilja upphäva lagen om aktiebolag.

Till sist har den ärade talaren anført, att, sedan inmutningsrätten till kalk, fältspat med flera dylika mineral upphört, dessa ämnen i allt fall funnits till i tillräcklig mängd, ja, användts ofantligt mycket mera än dessförinnan var fallet. Detta är sant; men dessa ämnen förekomma icke på samma sätt som våra bergmalmer. I urformationen uppträder kalken i mycket mäktigare lager än till exempel jernmalmen och kan således lättare upptäckas och tillvaratagas. Kalken tages också derföre i dagen, ur stenbrott. Malmen måste tagas i djupet, ur grufvor. I de yngre formationerna i mellersta och södra Sverige uppträder kalken på samma sätt som stenkolen, i vågräta lager, men dessa äro oändligt mycket mäktigare än kollagren och redan vid en temligen ytlig

geologisk undersökning lätta att lära känna. Att kalken numera användes i betydligt större myckenhet än förut, beror enligt min tanke icke på inmutningsrättens borttagande därför, utan dels på den större insigt man vunnit om fördelen af dess begagnande för jordbruket, dels ock på de lättade kommunikationerna.

Då jag är öfvertygad om, att de föreskrifter, som finnas i föreliggande förslag, skola till största delen förekomma inmutningsrättens missbruk, då jag anser, att denna rätts borttagande skulle utöfva en vådlig och ödesdiger inverkan på vår jernhandtering, i synnerhet för närvarande, då den ändock är tryckt och har svårt uthärda täflan med utlandet, då härtill kommer, att vid jernstillverkningen allt mer och mer för olika jernsorter fordras malmer med särskilda, för dessa jernsorter passande egenskaper, hvilka malmer endast mera sparsamt förekomma, och för hvilkas upptäckande inmutningsrätten är väl behöflig, då i öfrigt de olägenheter, som denna rätt någon gång må hafva förorsakat jordegaren, genom lämpliga bestämmelser i lagförslaget blifvit till största delen förebyggda, och då jordegarna i bergslagen, der begagnandet af inmutningsrätten mest ifrågakommer, äro i de flesta fall förmanligt stämda mot denna rätt; så tror och hoppas jag, att Kammaren icke skall hafva något emot dess bibehållande och i hufvudsak bifalla det nu föreliggande förslaget. Jag anhåller om bifall till den föredragna paragrafen.

Häruti instämde Herr *G. Jansson* i Krakerud.

Herr Grefve Sparre: Jag ber blott att, med anledning af de gemälen, som blifvit gjorda mot mitt förra anförande, få yttra några ord. Först har man erinrat att inmutningsrätten är bibehållen äfven i flera andra länder. Detta är mig veterligen icke förhållandet i andra länder än en del tyska. Denna rätt är icke bibehållen i England, jernhandteringsens hemland, icke i Nord-Amerika, som väl är näst England verdens största jernproducerande land, icke heller i Ryssland och tyska Schlesien och icke i Belgien, som också är ett land med mycket stor jernproduktion. Kan det vid sådant förhållande, då just i de länder, der jernindustrien mest florerar, någon inmutningsrätt icke finnes, vara nödvändigt att bibehålla en sådan rätt hos oss? Huru skall man kunna förklara detta, då af de tyska länderna, der inmutningsrätten är bibehållen, just Schlesien, som företrädesvis sysselsätter sig med jernindustrien, icke har någon så beskaffad rätt. Man måste således antaga, att det är endast därför att inmutningsrätten en gång blifvit hos oss införd, som man nu söker försvara dess bibehållande. Men denna rätt kan icke försvaras hvarken ur rättslig eller statekonomisk synpunkt. Vi veta också, att, när kalksten undantogs från föremålen för inmutning, började kalktillverkningen i Sverige att florera; och vi måste bekänna, att denna rörelse under senare tider i oerhörd grad tilltagit. Detta måste ändå bevisa något. Jag vet icke på hvad grund man skulle kunna låta inmutningsrätten kvarstå i vårt land. Icke kan man göra det därför, att några bruksegare, som sammanträd i Ludvika, i en petition, under hvilken de anskaffat ett tusental namnunderskrifter, framhållit nödvändigheten för deras verksamhet att bibehålla in-

*Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)*

*Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)*

mutningsrätten, då deremot bland deras egna målsmän presidenten i Kommerskollegium och halfva antalet ledamöter i Jernkontoret icke ansett, att denna rätt borde kvarstå. Jag tror, att det tillkommer Riksdagen, som bör representera den allmänna meningen i landet, att tillkännagifva sin uppfattning i afseende å inmutningsrätten; och jag förmodar, att det är ur denna synpunkt som Kongl. Maj:t begärt Riksdagens yttrande. Af de 16 Konungens Befallningshafvande, som yttrat sig i frågan, hafva 7 tillstyrkt inmutningsrättens borttagande, under det att 9 förordat denna rätts bibehållande. Presidenten i Kommerskollegium har, såsom jag redan nämnt, deremot yrkat upphäfvande af inmutningsrätten, och ledamöterna i detta verk hafva förklarar, att frågan derom icke kunde tillkomma deras pröfning, då Riksdagen endast begärt en »inskränkning» i afseende å inmutningsrätten. Då nu emellertid frågan föreligger för Riksdagen, måste det vara Riksdagens skyldighet att tillkännagifva den rådande meningen inom nationen. Ty om vi nu slå fast inmutningsrätten i lagen, så kommer den att stå der kvar för ett halft sekel. Man kan nemligen icke antaga att, sedan Riksdagen i princip gillat inmutningsrättens bibehållande, något förslag om dess borttagande så snart skall framkomma. Det ur denna synpunkt som jag anser det vara viktigt, att Riksdagen nu tager i öfvervägande, huru vida inmutningsrätten enligt Riksdagens tanke är rättvis och nyttig eller tvärt om orättvis och skadlig. Att den är det senare, det är min öfvertygelse. Och den öfvertygelsen har ytterligare stadgats genom uttalanden från flere bergsbruksidkare, med hvilka jag kommit i beröring, och hvilka långt ifrån att se något gagneligt i inmutningsrätten, tvärt om betraktat densamma som i hög grad skadlig. Det kan derföre icke vara annat än Riksdagens skyldighet att bestämdt uttala sig i frågan.

Det har blifvit sagdt, att den enskilda eganderätten i samhället måste vara underkastad vissa inskränkingar; och som exempel härpå har åberopats bland annat expropriationsväsendet. Det är emellertid någonting helt annat. Om jag för att åstadkomma en jernväg, som skall blifva till gagn för alla individer, påstår det vara den enskildes skyldighet att för ändamålet mot vederbörlig ersättning uppoffra sin mark, så är detta något helt annat än att säga, att den enskilde måste uppoffra sin mark för att bereda en annan enskild person nytta. Ty här vid lag är det inmutaren, som drager fördelen på jordegarens bekostnad. Det är denna uppoffring för det enskilda intresset jag bestrider, icke det berättigade i expropriationen, som är till för det allmännas intresse, hvilket man väl icke kan påstå inmutningsrätten vara. För öfrigt ber jag få påpeka, att, såsom jag redan nämnt, just från den tid inmutningsrätten af kalkbrott upphäfdes, är det som man kan räkna denna industris uppblomstring till hvad den för närvarande är, hvilket bäst framgår deraf, att kalkproduktionen under de senaste tjugu åren 10-, ja, jag kan godt säga 100-dubblats mot förut.

Man har velat påstå, att med stenkol förhållandet är helt annorlunda än med andra malmer, och att detsamma derför icke bör vara underkastadt inmutningsrätten. Jag kan icke finna det. Är det ur synpunkten af det allmännas intresse välbeträkt att medgifva inmutning af malmfyndigheter i allmänhet, så bör det väl äfven vara i det

allmännas intresse att medgifva inmutning af stenkol. Stenkolsflötsarne ligga icke på samma sätt som hos andra malmer, säger man. Men, mine herrar! hvad gör detta till saken, då det ju är bekant, att man, med den kännedom, som här i Sverige eges om hvar malmanledning är finnas, oftast söker utmål egentligen för att göra förargelse i trakten och för att preja ut penningar, men sannerligen icke för att gagna bergshandteringen.

Slutligen har jag såsom en väsentlig brist och såsom ett väsentligt hinder för bergshandteringen framhållit den omständigheten, att grufvor icke kunna intecknas. Mot en dylik anordning invände den siste talaren, att i fråga om lån i grufvor inteckning i dem vore en dålig säkerhet. Jag undrar dock huru vida, derest egaren af Dannemora grufvor erhöle rätt att inteckna sina grufandelar, en sådan säkerhet skulle förkastas. Jag tror, att hvilken långgifvare som helst toge den för god, liksom ock inteckning i Norbergs malmer och de öfriga mera kända grufvornas.

Enligt min öfvertygelse är det icke annat än en fördom att bibehålla en institution, som icke är inhemsk, utan importerad; och en sådan fördom måste vi göra allt för att bekämpa, då det är fråga om att befördra rättvisa och gagna fosterlandet.

Jag vidhåller mitt yrkande om afslag å paragrafen.

Herr *Boman* instämde med Herr Grefve Sparre.

Vidare anförde:

Herr P. M. Larsson: Herr Talman, mine herrar! Då jag har den äran att representera en af de orter, som företrädesvis komma att beröras af den lagstiftning, Riksdagen nu möjligen går att fatta, har jag ansett mig böra angifva den ståndpunkt jag intar i den föreliggande frågan. Ehuru jag ogerna vill sysselsätta mig med den siste talarens anföranden, nödgas jag dock, då han nu för andra gången haft ordet i frågan, att inlåta mig derpå, hufvudsakligen i anledning af hans påstående, att *allmänna meningen i landet* skulle vara gynnsamt stämd för inmutningsrättens borttagande. Tillika dristar jag begagna tillfället för att göra några erinringar rörande den reservation, som är grufvestadgeförslaget vidfogadt af Herr Hofrättsrådet Forssell, och i hvilket kölvatten Grefve Sparre gått, då han förnekat allt slags bergsregale och då han beskärmat sig öfver den skadlighet, som härflutit deraf, att tyska eller utländska principer gjort sig gällande i vår grufvelagstiftning.

Hvad först vidkommer den allmänna meningen, så lærer man svårigen kunna ifrågasätta någon allmän mening uttalad från andra provinser i landet än dem, hvarest bergshandtering idkas. Det är vidare dels jordegaren dels bergsbruksidkaren eller bruksegaren, som också vanligtvis innehar jordbruksfastighet, hvilka för myndigheten och lagstiftaren hafva att gifva sin mening till känna. Eller hvilken annan skulle det eljest vara? Naturligtvis kan det icke gerna vara möjligt, att den, som ej sysselsatt sig med gruvedrift, skall vara hemmastadd dermed, eller känna de bevekelsegrunder, som i afseende på lagstiftningen söka göra sig gällande.

*Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)*

Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)

Den pregel, Grefve Sparre sökt gifva agitationen från bergslagens sida, skall jag söka belysa från en helt annan sida, och är öfvertygad, att bergslagsbefolkningen är lika kompetent att bedöma denna sak som han. Det är ingalunda egennyttan uteslutande, som är upphovet till protesten mot inmutningsrättens slopande.

Sedan chefen för Civildepartementet den 4 Januari 1882 till statsrådsprotokollet anført, att han icke kunnat tillstyrka antagandet af grufvestadgan, sådan den i 1872 års riksdagsskrivelse var begärd, grundad på inmutningsrättens bibehållande och skärpta bestämmelser till jordegarens betryggande, utan i rak strid deremot företagit sig att på fri hand inom Civildepartementet låta »med biträde af två tillkallade sakkunnige personer uppgöra ett nytt förslag till förordning om grufvor, bygdt på grundsatsen, att inmutning icke vidare skall ega rum» — samt derefter infordrat underdåniga yttranden af vederbörliga myndigheter, så ansågo sig bergslagsorterna böra gifva sin mening om inmutningsrättens vara eller icke-vara till känna, något som en klok regering icke rimligtvis kunde lemna utan afseende.

För att på den ort jag tillhör utrona hvad mening man hade om saken, vidtog också jag i min egenskap af riksdagsman mina mått och steg.

Till den 10 November 1882 inbjödos intresserade jordegare och bergsmän till staden Linde. Efter den diskussion, som rörande den saken der försiggick, och hvaruti jordegare, som ej idka bergsbruk, deltog, framstälde ordföranden, Professor Carlberg på Bångbro, till de församlade åtskilliga frågor, som jag skall tillåta mig att för herrarne reproducera. Den första frågan lydde: »Anser mötet, att inmutningsrätten varit till nytta för det allmänna?» Derpå svarades enhälligt: Ja. Andra frågan: »Anser mötet, att inmutningsrätten varit till skada för bergsbruket?» Svaret lydde enhälligt: *Nej!* Vidare frågades: »Anser mötet, att, om inmutningsrätten borttoges, lika många malmfyndigheter som nu skulle uppfinnas?» Svaret blef likaledes enhälligt: *Nej!* Vidare: »Anser mötet, att, om inmutningsrätten borttoges, jordegaren skall visa större intresse att leta malm på sina egor?» *Nej!* Ytterligare frågades: »Anser denna bergslag, att de malmfyndigheter vi ega äro tillräckliga, så att några fler ej behöfva upptäckas?» *Nej!* Och slutligen: »Kan man med skäl och fog påstå, att jordegarna hittills i någon väsentlig mån upptäckt malmfyndigheter?» *Nej!* Här ser man således icke af någon som helst afgifven förklaring emot inmutningsrätten. Detsamma gälde äfven om mötet i Ludvika, emot inmutningsrätten. Den enda talare yrkade, att inmutning skulle borttagas på åkerjord, och deri instämde en annan. Men deremot funnos mötesdeltagare, som år 1872 uttalade sig för inmutningsrättens strykande, hvilka nu understödde mötets mening.

Hvarifrån agitationen för ändring af grufvestadgan ursprungligen utgått, är icke svårt att säga. Det är från Skåne, der sådana missbruk i afseende å inmutning af stenkolsfyndigheter egde rum, att allenast under år 1865 mellan 6 och 7 tusen nya inmutningar, företrädesvis af Herrar Billow och Ekström, gjordes. Så kom jemväl agitationen i gång för bergmalmerna. Ordföranden i sällskapet »Bergshandterings

vänner», Brukspatron Grill å Mariedam, då ledamot af denna Kammare och representant för Kumla och Sundbo härad, framkom vid 1872 års riksdag med motion, hvaruti han föreslog inmutningsrättens borttagande; men, som bekant, ansåg Riksdagen detta då icke böra ske annat än i hvad beträffade stenkolsbrytningen i Skåne. Kongl. Maj:t hörsammade denna uppmaning och utgaf ett den 24 Maj 1872 dagtecknad förbud emot att vidare utfärda mutsedlar för stenkolsfyndigheter. I fråga åter om bergmalmer i bergslagen innehöll den till följd af motionen aflåtna riksdagsskrifvelse icke någon uppmaning till Kongl. Maj:t att borttaga inmutningsrätten, men väl att å andra sidan söka så mycket som möjligt betrygga jordegaren mot intrång i eganderätten. I följd af detta beslut tillsatte också regeringen den 24 Augusti 1872 en komité, hvilken afgaf sitt betänkande den 25 April 1874. Detta komitébetänkande byggdes just på grundsatsen af inmutningsrättens bibehållande. Utan att vare sig från ena eller andra hållet något sedermera åtgjorts åt saken, påkallade chefen för Civildepartementet sakkunnige personers biträde för afgifvande af nytt förslag; och i detta förslag ströks inmutningsrätten. Det var just mot detta förslag, som agitationer i stort började göra sig gällande, och det från de orter, hvilkas handtering mest berodde på förslaget. Jag undrar, om man vid sådant förhållande med skäl kan så förlöjliga dessa agitationer. Ty de personer och den näring, som i synnerhet äro beroende af gruflagstiftningen, skulle väl ega att i första hand uttala sig om lämpligheten af de ifrågasatta förändringarne i denna lagstiftning, och icke andra, som med det af regeringen framställda förslaget icke hade något att skaffa? Således finner jag ingenting annat än ett fullt berättigande i den omständigheten, att man från de orter, der man vill bibehålla inmutningsrätten, uttalar sig på sätt som skett.

Egendomligt är emellertid, att Grefve Sparre, som just var den som genom reservation i Lag-Utskottet vid dess behandling af den Grillska motionen gaf klaven till den ofta omnämnda skrifvelsen till Kongl. Maj:t af år 1872, nu så ifrigt förfäktar en alldeles motsatt mening. Men om en enskild medlem af Riksdagen justerar sin åsigt sålunda, så föreställer jag mig, att Kammaren mera måste aktgifva på sina beslut än att utan mellankommande anledning frångå dem, sedan regeringen gått i författning om att göra hvad på den berodde. Eljest skulle Riksdagen kunna komma att likna vindarne under Erik Wäderhatts tid.

Hvad regalrätten vidkommer, skall jag icke mycket hålla på den sortens rätt, ty den spökar allt för mycket äfven på andra områden i vår lagstiftning för att kunna förtjena något pris. Det är efter de förhållanden och de behof, som tid efter annan göra sig gällande, man skall lagstifta men ej efter åskådningssätt, som fordom voro förher-skande, det är jag den förste att erkänna. Men vill man med noggrannhet studera de äldre författningar, som utkommit öfver bergshandteringen, så kan man icke förneka, att den lagstiftande myndigheten flere gånger uttalat sig i denna sak, och att desslikes i praktiken det förhållande gjort sig gällande, att staten vore egare till alla malmfyndigheter under jord samt deraf egde taga afrad. Detta har sanno-

*Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.*
(Forts.)

Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.

(Forts.)

likt gifvit upphof till det s. k. Helgeandsholmsbeslutet af år 1282, som dock af många ansetts vara apokryfiskt.

Af de från år 1340 till år 1485 utfärdade tillståndsbref och privilegier framgår, att den enskilde på särskildt tillstånd utan afseende på eganderätten till jorden, under vissa föreskrifna vilkor och mot erläggande af afgift till kronan, fått deltaga i bearbetande af malmbergen. Jordegaren blef derigenom mången gång trängd från egendomen och sökte att dölja fyndighet, hvarom han egde kännedom. Men för att betaga honom en sådan fruktan, tillkom det så kallade Gråbrödraklosterbeslutet i Stockholm år 1485, hvarigenom den enskilde mera allmänt berättigades att begagna kronans rätt i afseende på tillgodogörandet af de underjordiska skatterna. Denna rättighet utvidgades sedermera under Gustaf I:s tid. Det förklarades år 1551, att »uti Sveriges lag uttryckt är, desslikes »alla framfarne konungars, fustars och herrars privilegier klarligen »omförmåla att alla malmberg i Sverige lyda till Sveriges krona och »icke till några bergsmän eller bondehemman, derföre vilja vi icke »medgifva att några bergsmän och bönder skola då under sig före- »skriiva våra och kronans jernberg utan att bergsbruket skall vara »fritt och öppet så väl för fattiga som rika som oss och kronan deraf så »mycken skatt och rättighet gifva vele som de med vår bergsfogde »öfverenskomma kunna.» Sålunda ser man, att under olika perioder i lagstiftningen ingått åtskilliga förklaringar öfver dessa förhållanden. Dessa förklaringar utgöra en säregen historik och äro ganska intressanta att studera samt böra af en och hvar vara nogå kända, om man skall kunna våga uttala sig öfver det så kallade bergsregalet.

Andel i fyndighet för jordegaren i grufvor uppkom senare i tiden och bestämdes första gången genom Jernbergsordningen den 6 Juli 1649. Genom Kongl. förordningen den 18 Maj 1683 tillätos bergslagens inbyggare att bryta malm från grufvor å frälsejord, sedan frälsemannen själf derifrån tagit sitt fulla behof, och genom Kongl. förordningen den 27 Augusti 1723, hvilken åberopas af reservanten emot nu föreliggande förslag, Herr Forssell, föreskrefs, att upptäckaren till en fyndighet skulle erhålla *en fjerdedel* i fyndigheten; och detta skedde, såsom Grefve Sparre anmärkte, visserligen delvis derföre, att staten behöfde skaffa sig nya tillgångar efter kriget, men alldeles icke hufvudsakligen eller på det sätt som han förmenar.

Allt nog, något ingrepp från statens sida i jordegarens rätt har icke skett, emedan staten ursprungligen ansett sig vara egare till alla malmfyndigheter. Någon ändring härutinnan vidtogs icke heller genom Kongl. förordningen om grufvors utmål m. m. den 20 Oktober 1741. Men genom Kongl. förordningen angående utmål och dylikt den 6 December 1757, eller för 130 år sedan, föreskrefs för första gången i lag, att *upptäckare och jordegare skola hafva rätt till hälften hvardera i upptäckt grufva*. Många klagomål yppade sig rörande grufdriften och en närmare bestämning af upptäckarens och jordegarens rättigheter, och detta gaf omsider upphof till 1855 års grufvestadga, der en reglering i sådant hänseende vidtogs, utan att eganderättsgrunden rubbades.

Efter detta uttalande om regalrätten, som väl icke kan få anses alldeles betydelselöst för sakens bedömande ur rättslig synpunkt, vågar

jag fästa uppmärksamheten på några uttalanden ur nationalekonomisk synpunkt.

Hvad Grefve Sparre i likhet med reservanten framhållit om att det endast är orättmätiga principer, införda från Tyskland under 16:de och 17:de seklen, som sökt göra sig gällande till förmån för en viss samhällsklass, på bekostnad icke af hela nationen, utan blott en mindre del deraf, kan jag icke fatta. Att regenterna under den tiden på inrådan af i svensk tjänst anstälde utländingar rekommenderade goda rättsgrundsatser och arbetsmetoder att införas på administrativ väg, må väl icke med fog kunna klandras. Genom andras större erfarenhet och kloka åtgärder har obestriddigen bergsnäringsen bringats ur den lägervall, i hvilken den eljest påtagligen allt för länge, till men ej mindre för det allmänna än den enskilde, fått ligga, hvilket ingalunda lär kunna bortförklara de rättsförhållanden, som betingats af utvecklingen från äldre tider.

Af auktoriteter, som i jernhandteringens intresse haft att yttra sig om ifrågasatt borttagande af inmutningsrätten, skall jag tillåta mig anföras ett par, deraf den ena delegationen varit af regeringen uppmanad att yttra sig.

De af Jernkontoret för bedömande af 1882 års grufvestadgeförlslag tillsatte komiterade, Herrar Löjtnant Bratt, Ingeniör O. J. Gumælius och min ärade företrädare här i Kammaren, Bruksegaren Harald Eriksson, hafva utlätit sig i saken. Såsom fackmän och väl förtrogne med förhållandena, bör deras omdöme, infordradt af regeringen, gälla något mera än enskilda tycken, då man står i begrepp att vidtaga så omfattande lagstiftningsåtgärder, som antagandet af en ny grufvestadga innehåller. Rörande det förslag, som uppgjordes i afsigt att stryka inmutningsrätten, anse dessa komiterade »att förslaget icke uppfyller de fördringar, som i bergsnäringsens intresse skäligen kunna ställas på en förordning om grufvor, och därför icke heller bör blifva en för riket gällande lag; hvarjemte komiterade vågade uttala den åsigt, att nu gällande grufstadga fortfarande kan anses tillfredsställa grufnäringens behof, om vissa bestämmelser deri på det sättet ändras, att det så kallade försvarsarbetet för grufva måste blifva verkligt grufarbete och större säkerhet beredes jordegare för utbekommande af ersättning för skada och intrång genom grufarbete, samt om stadgandena om arbetsmetoder och malmöreskassar helt och hållet borttogas.» Och i fråga om stenkolsbrytningen yttra komiterade, att de vilja »på det kraftigaste betona behofvet och angelägenheten af att lagstiftningen beträffande stenkolsbrytning helt och hållet skiljes från den, som afser annan grufnäring».

»Bergshandteringens vänner» inom Örebro län, hvilka utgöra ett ganska stort sällskap och hvars insigter och åsigter i denna fråga äfven torde böra tillmätas sin betydelse, utsågo också på sin tid en komité för att yttra sig öfver regeringens förslag om inmutningsrättens borttagande, och denna komité, i hvilken sutto ingenjörerna Hoffstedt på Bångbro, Nauckhoff i Grängesberg och bruksegaren C. P. Lindberg på Rockesholm, uttalade sig om förslaget i samma syfte som Jernkontorets komiterade. Sedan dessa yttrat sig: om stenkolsflötsarnes horisontella eller flakt fallande läge och möjligheten att med ledning

Angående
förslag till
ny grufvestadga.
(Forts.)

Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)

af geologisk karta genom djupborrning undersöka deras mäktighet, något som ej vore möjligt med afseende å malmerna, som voro nära lodrätt stående och således hafva minsta ytan mot jordytan; om att för bergmalrnernas uppsökande fordras en särskild undersökning med grufkompassen eller omständlig magnetometerundersökning inom de områden, som af den geologiska kartan betecknas såsom bestående af malmförande bergart, hvilken malmletning vanligen fordrar tålmod och tidsutdrägt, hvilket åter icke användes, om ej utsigt till någon vinst finnes; om att inmutningsrätten för våra malmer icke skadar jordbruket, emedan fyndigheterna ligga på skogsmark i de allra flesta fall; anföra sistnämnde komiterade:

»Att större frihet skulle uppstå för grufvenäringen genom inmutningsrättens borttagande, kunna vi ej förstå, ty genom nämnda rätts borttagande blefve grufvenäringen klafvunden af jordegaren och några nya malmfyndigheter skulle högst sannolikt icke vidare upptäckas och bearbetas, hvilket framgår af det sakförhållande, att de allra flesta af i senare tider upptagna fyndigheter icke äro upptäckta och inmutade af jordegaren, utan af annan person, och att förhållandet varit annorlunda i forna tider är icke troligt. Dessutom kan bevisas, att flera af våra grufvor upptäckts och inmutats af personer, som ej varit egare af grunden. Att jordegaren, som hittills haft samma frihet som alla andra att inmuta fyndigheter på sin mark, skulle, efter inmutningsrättens borttagande och sedan han blifvit befriad från konkurrenter, egna sig mera än förut åt malmfyndigheters upptäckande och den med deras arbete förnade risken, vill väl ingen påstå, då han ihågkommer hvilken drivande kraft konkurrensen innebär.»

Slutligen har man ock mycket ordat om jordegarens lidande genom det intrång, som föröfvas på hans egendom, hvilken han är ensam egare till. Det servitut, som påligger jorden, känner först och främst hvarje människa i bergslagen till, men detta betraktas aldrig såsom någon ned sättning i värdet för jordbruksfastigheten, utan anses det tvärtom som en gifven fördel, om något värdefullt fynd kan uppsökas i öfvergifna grufvor eller nyupptäckta malmanledningar. Såsom det nu är, står det en jordegare, på hvars mark inmutning skett, fritt att antingen genast ingå i företaget eller dröja dermed, till dess malmen är så blottad till art, läge och beskaffenhet, att han kan bilda sig ett omdöme om huru vida det lönar sig eller ej. Han får alltså en undersökning på sin mark gjord för intet. Och om han icke skulle finna det förenligt med sina ekonomiska resurser eller af annan orsak icke lämpligt att sjelf deltaga i grufarbetet, kan han dock, i synnerhet om företaget ser förhoppningsfullt ut, åt andra utbjuda sin jordegareandel till högsta pris. Derigenom uppstår jemväl en för bergshandteringen ganska nyttig konkurrens. Skulle åter ingen inmutningsrätt finnas, blefve mången gång följden, synnerligen för mindre jordegare, den, att, om en person önskade göra sig till godo de å en annans område möjligen befintliga mineral, han med jordegaren aftalade att få rättighet dertill för kanske några hundra kronor, motsvarande ej stort mera än markens värde. Jordegaren kunde visserligen säga nej dertill, men vid det förhållande, att man ännu icke kände till huru vida någon brytvärd fyndighet finnes att bearbeta, är det troligt, att jordegaren i de

flesta fall inginge på ett sådant aftal, i synnerhet som fyndigheterna i bergslag i de allra flesta fall förekomma på skogsmarker, hvars värde ändå icke spelar någon stor rol, eller kan liknas vid det bördiga Skånes jord.

*Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)*

Egare af större bruksegendommar med vidsträckt malmförande territorier skulle väl förnämligast vara de, som i första rummet hade fördel af inskränkingen. Men då desse i likhet med den mindre hemmansegaren icke annat än undantagsvis ansett förenligt med eget och i synnerhet det allmännas intresse att tillåta inmutning inom deras områden, oakadt de genom sådant förbud skulle kunna blifva i tillfälle att till andras nackdel icke allenast dominera malmprisen, utan äfven kolprisen i närmast omkringliggande ort, så kan jag för min del icke finna, att den ömhet, som särskildt för hemmansegarne i bergslagen låtit sig förnimma, kan vara något att tacka för.

De, som hysa den mening, att ett afslag på föreliggande grufvestadga skulle göra om intet inmutningsrätten, vill jag upplysa, att så ej blir fallet. Resultatet blefve i så fall blott det, att 1855 års grufvestadga, som varit gällande i nära 30 år, fortfarande blefve gällande. Men som det nya förslaget — äfven betraktadt som öfvergångsförslag, ty det är ganska troligt, att det omsider går derhän, att allmänna meningen, så snart det utan äfventyr för grufnäringen och bergsbruket går an att borttaga inmutningsrätten, blir för en så genomgripande förändring — onekligen innehåller betydande förbättringar, anser jag, att det vore mycket oklokt att icke göra sig dessa till godo, helst man nu i 12 års tid hållits i ett menligt ovisshetstillstånd om denna sak. Det förslag, som nu föreligger, har sina företräden och undanrödjer många tvister. Deri är:

1:o föremålen för inmutning uppräknade;

2:o sjö- och myrmalmer samt gamla grufvarp äfvensom stenkol undantagna;

3:o gränserna för utmål äro lodräta så väl för donläget som fältsträckningen;

4:o vid gränsen får ej den ene grufvegaren bryta hål till den andres arbetsrum under jord och insläppa vatten;

5:o påbörjande af grufarbete måste ske inom 8 månader, och utmål läggas inom 3 år. Hittills har man egentligen haft 2 år att börja arbetet på, och utmålsläggningen har kunnat uppskjutas huru länge som helst;

6:o jordegaren har återfått rätten till den inlösta marken, om en grufva sönas, hvilket han icke under alla omständigheter haft förut;

7:o försvarsarbetet kan få lösas med penningar, hvaraf hälften tillfaller jordegaren mot staten, som får andra hälften;

8:o hviloständstiden är i medeltal 2 år, o. s. v.

Jernindustrien drifves ännu i vårt land på allt för många händer och i mindre skala. Den är i allmänhet endast annex till skogs- och jordbruk, arbetar under gamla former och ogynsamma ekonomiska förhållanden. Men så fort den kan lösgöra sig ur dessa bojor och koncentreras så, att sjelfständiga, storartade etablissement uppstå, hvilka bättre kunna uthärda en täflan med utlandet, då är det gifvet, att inmutningsrättens vara eller icke vara blifver mindre maktpåliggande än nu.

Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)

Med anledning af hvad jag nu haft äran anföra tillåter jag mig hemställa om bifall till föreliggande förslags första paragraf, som handlar om inmutningsrättens bibehållande.

Ehuru jag visserligen icke vågar förutsätta, att denna min fragmentariska framställning kan synnerligen mycket hafva inverkat på den allmänna meningen inom denna Kammare, så vill jag dock tro, att man ej lägger döförat till för uttalandena från bergslagen och den gröfre jernindustriens målsmän. Det är min fullkomliga öfvertygelse, att vi genom inmutningsrättens bibehållande bäst tillfredsställa icke allenast grufdriftens, utan äfven jordegarnes i bergslagen vilja och behof för det närvarande.

Herr Grefve Mörner: Här har ordats åtskilligt om »bergshandteringens vänner» samt om deras och bergsnäringens intressen. För min del är jag öfvertygad om, att de fleste af oss kunna anses tillhöra bergshandteringens vänner, ty det är väl icke någon bland oss, som kan vara ovänligt stämd mot en för landet så vigtig näring som bergshandteringen.

Frågan gäller här endast att utfinna det sätt, hvarpå bergshandteringens bästa må kunna mest ändamålsenligt befrämjas. Man har ifrågasatt, huru vida icke detta intresse bäst skulle främjas genom bibehållande af inmutningsrätten, såsom varande någonting för denna handtering oundgängligen nödvändigt. Om jag fäster min uppmärksamhet vid andra näringar här i Sverige, så kan jag för min del icke erinra mig, att någon bland dem fått sig tilldelad det privilegiet att kunna fritt utsända spejare inom annans egoområden för att sedermera under en sorts laga form tillvinna sig en del af hans egendom, snart sagdt utan någon ersättning. Om nu Sveriges öfriga näringar kunna berga sig utan en så beskaffad rättighet, då kan man ifrågasätta, om bergsnäringen skulle vara den enda näring, för hvilken en sådan fördel, som den nu omnämnda, skulle vara nödvändig. Jag för min del tror det icke. Att förutsätta, att bergsnäringen skulle hvila på så svaga grunder, vore detsamma som att anse, att densamma icke kan i längden ega bestånd. Jag hoppas, att den skall på det allra bästa sätt utveckla sig; men jag kan icke finna någon rättvisa derutinnan, att en person skall kunna med laga rätt tillägna sig hvad som onekligen tillhör en annan person. Om inmutningsrätten endast begagnades för att åstadkomma ett verkligt bergsbruk och för att i dagen bringa verkliga grufvor, så vore derom mindre att säga; men huru ofta har icke denna rätt begagnats för att afpreja jordegaren större eller mindre lösesummor, som han till undvikande af det obehag, som han eljest blir nödsakad att underkasta sig, måste erlagga.

Föreliggande förslag till ny grufvestadga skulle, säger man, afse att förekomma missbruk af inmutningsrätten. För min del kan jag icke finna, att de deri intagna bestämmelser äro särdeles mera än bestämmelserna i den gamla grufvestadgan egnade att förekomma dessa missbruk. Men vid sådant förhållande frågas: hvarföre skall man då antaga denna nya stadga? För min del kan jag icke finna någon anledning dertill. Då synes det mig vara mycket bättre att bibehålla de gamla bestämmelserna, sådana desamma nu befinnas och derigenom

förekomma eller undvika de rubbningar i bergsnäringen, som antagligen skulle följa af dessa nu föreslagna nya bestämmelser, i hvilka, om de antoges, man snart skulle finna sig nödsakad att vidtaga ändringar på ett eller annat sätt.

Denna nya stadga innehåller äfven åtskilliga stadganden, som förefalla åtminstone mig allt annat än ändamålsenliga, och deribland ett, som synes mig rent af gränsa till det löjligen. För min del kan jag åtminstone icke fatta något rimligt skäl för en sådan föreskrift som den, hvilken förekommer i 41 §, der det heter:

I stället för den arbetsskyldighet, hvarom i 39 § sägs, må grufvegare, om han hellre vill, betala en årlig afgift för hvart utmål af femtio kronor, *hvaraf hälften tillfaller kronan* och andra hälften den jordegare, på hvars mark utmälet är beläget.

Hvad har nu kronan att göra med den mark, der ett utmål är beläget, och hvad kan väl kronan hafva för anspråk på att få en del af den afgift, som erlägges af en grufvegare, som för ett eller annat är icke vill fullgöra den föreskrifna arbetsskyldigheten? Jag tror knappt man skall kunna uppvisa något enda rimligt skäl för en sådan bestämmelse; och att lemna sitt bifall till ett lagförslag, der ett sådant, snart sagdt afvita stadgande förekommer, anser jag icke vara Riksdagen värdigt. Dessutom finnas i detta lagförslag äfven åtskilliga andra stadganden, som väl lemna rum för icke oväsentliga anmärkningar, men då dessa paragrafer ännu icke blifvit föredragna, skall jag icke nu vidare dervid uppehålla mig.

Här har blifvit sagdt, att inom berslagsorterna sätter man icke särdeles högt värde på skogsmarken, och att derföre inmutningar gerna kunna få göras. Jag ber dock att få erinra, att det alldeles icke är endast i bergslagsorterna, som inmutningar förekomma; och icke heller afse de alltid endast skogsmark, utan det inträffar icke så sällan, att midt i inrösningsfältet, kanske på bästa åkerjorden, kommer man och vill anställa försöksarbete, hvarigenom jorden alldeles onyttiggöres, för att icke tala om åtskilliga andra obehag, som åtfölja dylikt arbete. Nog måste det väl kännas bra hårdt för en jordegare att nödgas underkasta sig sådant. Jag förstår icke, hvarför icke här, på samma sätt som i andra näringar, det fria aftalet skall få göra sig gällande. Må den, som vill anställa dylikt försöksarbete, vända sig till jordegaren med förfrågan om och på hvilka vilkor han vill medgifva att sådant arbete företages på hans jord. Sedan må det ankomma på jordegaren att, om han så finner för godt, betinga sig ringa eller ingen ersättning; detta blir hans ensak; men icke bör väl, derföre att en eller annan jordegare låter sig dermed nöja, hvarenda jordegare vara nödsakad att underkasta sig alla de obehag och olägenheter, som inmutningsrätten nu medför.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra anhåller jag att få yrka afslag å den föredragna paragrafen; och hoppas jag, att detta måtte blifva ett första steg till inmutningsrättens fullständiga upphäfvande.

I detta anförande instämde Herrar *C. Carlson* och *Ol. Jonsson*.

Herr Friherre Nordenskiöld yttrade: Efter de utmärkta och uttömmande anföranden för det föreliggande förslaget, som vi i dag fått från

*Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)*

*Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)*

flera håll åhöra, och särskildt från en talare på vermlandsbänken, hade jag icke tänkt begära ordet i denna fråga. Jag har nu dock funnit mig dertill föranledd, närmast af den föregående talarens yttrande. Han yrkade nemligen afslag å den föredragna paragrafen, under förhoppning, att detta skulle blifva en öfvergång till inmutningsrättens fullständiga upphäfvande. För min del är jag deremot lifigt öfvertygad derom, att detta för närvarande skulle lända vårt land och dess bergshandtering till synnerligt men. Denna fråga får nemligen icke uteslutande bedömas ur synpunkten af några mer eller mindre omtvistade rättsgrundsatser; den måste ses från rent praktisk synpunkt; och om så är, hvem bör man väl då vid frågans bedömande förnämligast tillerkänna vitsord, om icke inbyggarne i våra bergslagsorter, der inmutningar egentligen förekomma i någon större omfattning, och der man derföre bäst är i tillfälle att bedöma så väl fördelarne som olägenheterna af inmutningsrättens bibehållande. Frågar man då efter bergslagsbornas åsigt, så skall man finna, att de alla nästan utan undantag anse inmutningsrätten vara nödvändig, på det nya malmanledningarna måtte upptäckas och gamla sönade grufvor å nyo upptagas till bearbetning. Nu söker man å andra sidan bevisa, att så icke är förhållandet, och i sådant syfte uppdrager man jemförelser med andra länder. Men dessa jemförelser halta helt och hållet. Malmanledningarna i vårt land äro alldeles icke jemförliga med malmlagren i de länder, hvarifrån Englands otaliga jernverk hufvudsakligast förses med sitt behof af malm; och lika litet äro de, i geologiskt afseende, jemförliga med de tyska malmen. Dessa senare förekomma nemligen nästan alltid såsom flötsmalmer, och der kan derföre geologen genom vetenskaplig undersökning på förhand säga om på en trakt malmer förefinnas eller icke, på samma sätt som förhållandet är med våra stenkolslager i Skåne.

Med våra jernmalmer är deremot förhållandet ingalunda sådant. Man kan visserligen säga, att erfarenheten och den geologiska undersökningen funnit, att i vissa trakter jernmalmer företrädesvis förekomma, men det är för geologen omöjligt att precis påvisa stället, der de bryta fram. Att från geologisk ståndpunkt uppsöka dem är derföre förenadt med stora svårigheter och ofta omöjligt. Det är derföre helt säkert lämpligast att taga reda på dem på det sätt, som nu sker, genom att ett slags praktiske geologer, malmlätare, gå omkring och söka på de ställen, der de hoppas finna malm, och taga rätt på fyndigheter samt blotta den för att afgöra, om det lönar sig att bearbeta densamma. Det är mycket säkert, att, om inmutningsrätten skulle upphävas, en betydande tillbakagång komme att ega rum i afseende å mängden af de nya grufvor, som skulle komma att upptagas i Sverige. De, som äro mest kompetente att bedöma olägenheterna af denna inmutningsrätt, äro väl ock de, som bebo sådana trakter, der denna rätt mest plägar begagnas, men märkvärdigt är, att den myckna klagolåt, man hört deremot, oftast försports från trakter, der inmutningar ej ifrågakomma eller der sådana, om de tillfälligtvis tagas, icke leda till det ringaste resultat, ej ens till så mycket som en jordrymning. Det är dessa personer, som ej hafva något att göra med grufvor, hvilka måla hin på väggen och derpå ropa ljudligt: akta er för busen. Vi erforo detta vid 1872 års riksdag, då en stor skånsk jordegare sade:

snart skall hela Skånes jord besittas af inmutare. Huru onödig denna fruktan var, visade erfarenheten. Det var nemligen först senare, som inmutningsstadgan för Skåne suspenderades, och hvad som kunde inmutas var väl, då detta skedde, redan inmutadt. Jag anser derföre, att den praktiska erfarenheten från vårt eget land, der ett omfattande bergsbruk sedan århundraden bedrifvits, talar för inmutningsrättens bibehållande. Men jag är å andra sidan också viss om, att åtskilliga olägenheter funnos i vår gamla lag. De framhöllos redan för 12 år sedan här i Kammaren, och de äro nu i det nya förslaget i betydlig mån afhjelpa, i synnerhet derigenom att inmutningsrätten är bestämdt fixerad till vissa malmer, hvilket förekommer inmutandet af åtskilliga sten- och jordarter, som kunna tillgodogöras utan verklig grufdrift. Jordegarens rättigheter äro också bättre garanterade i det nya förslaget än i den nu gällande lagen. Hvad särskildt beträffar det tillägg, som stött så många — jag tror det förekommer i 41 § — nemligen rättigheten att i stället för arbetskyldighet erlägga en afgift af 50 kronor, så torde det vara ganska berättigadt. Det kan förekomma dåliga år, då det ej finnes någon, som vill förskottera det för grufdriften nödiga kapitalet, och då är det nyttigt att få hvilostånd och äfvenledes mera nyttigt att få sådant genom att betala en bestämd summa än genom att undanrödja några kubikfamnar oftast ofyndigt berg eller blott anställa en jordrymning vid fyndstället. Hvad beträffar anmärkningen mot att hälften af dessa 50 kronor skulle tillfalla kronan, andra hälften jordegaren, så får jag erinra derom, att vi nyligen i patentlagen stadgat afgifter af just samma slag, som dessa. Der bestämdes, att en viss afgift skulle erläggas till kronan för patenträttens bibehållande, och det förklarades, att dermed skulle bestridas de kostnader, som vore förenade med underhållande af patentbyrån och dylikt. Af precis samma skäl anser jag det vara riktigt, att af denna nu ifrågavarande afgift hälften tillfaller kronan.

På grund af hvad jag anført yrkar jag bifall till det föreliggande förslaget, och särskildt till den föredragna punkten.

Med Friherre Nordenskiöld instämde Herr *J. E. Ericsson* i Ahlberga.

Herr Ekenman: Under erkännande af det synnerligen intressanta föredrag, hvarmed i dag debatten börjades, vågar jag likväl hysa en motsatt åsigt mot den, som dervid uttalades. Talaren syntes anse, att inmutningsrätten ej hvilade på någon rättslig grund utan kränkte eganderätten, och han åberopade åtskilliga auktoriteter för sin mening i detta hänseende. Jag skall för min del emot de af honom åberopade auktoriteter härvid erinra, att en ledamot af Högsta Domstolen vid granskningen af förslaget uttryckt en alldeles motsatt åsigt. Emellertid har jag för min del hållit före, att, huru intressanta dessa undersökningar om inmutningsrättens uppkomst än kunna vara, huru vida denna rätt grundas å någon statens regalrätt till malmfyndigheter, eller är något jemförligt med hittelön, eller är alldeles obehörig, så att jordegaren verkligen eger icke blott ytan utan äfven mineralen i jordens innandöme, de icke kunna hafva något helt och hållet afgörande in-

*Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.*

(Forts.)

*Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)*

flytande på beslut i frågan. Denna frågas lösning beror i min tanke derpå, huru vida här föreligger något stort statsekonomiskt intresse eller icke; ty, såsom säkert alla erkänna, de enskilda intressena måste vika, der det allmänna så fordrar. Men, säger man, här föreligger ej något sådant intresse, här är icke fråga om någon allmän fördel, utan om en enskild fördel, det är till exempel en helt annan sak, om jag exproprierar för allmänt behof, såsom för framdragandet af en jernväg eller dylikt. Jag ber då få erinra derom, att statsintressen uppkomma just genom summan af dessa enskilda intressen, och att man således i visst afseende kan säga, att många enskilda intressen kunna blifva allmänna intressen. Genom att öka produktionen af bergsbruket, hvilket ju är en landets hufvudnärning, befordrar man också ett statens intresse lika väl som genom att åvägabringa kommunikationsleder för att från en ort till annan kunna föra dessa och andra produkter. Ser man saken på detta sätt, läser icke kunna bestridas, att det är af ett stort intresse för landet att tillgodose bergsbrukshandteringen. Ja, säger man vidare, det må vara så, men detta stora intresse tillgodoses icke genom inmutningsrättens bibehållande. Men den ärade talare, som uttalade denna åsigt, må förlåta mig, om jag i detta fall sätter högre, hvad bergsbrukets egne idkare på grund af erfarenhet sagt i detta fall och låter det våga mer än de åsigt, som enskilde på teoretisk väg förskaffat sig; och att bergsbrukets idkare i allmänhet hysa den mening, att inmutningsrättens bibehållande är ett livsvilkor för svenska bergsbrukets förkofran, synes mig, efter allt hvad i denna fråga förekommit, ej vara tvifvelaktigt.

Frågan ställer sig för mig derföre helt enkelt så: är det rätt att vi från södra delarne af landet, dit jag också räknar mig, vi som icke hysa några sympatier för inmutningsrätten men, å andra sidan, tack vare de geologiska undersökningarne, äro i det förhållande att veta, det i södra delarne af landet endast sällan förekomma andra inmutningsbara mineral än stenkol — och de äro undantagna från inmutningsrätt — är det skäl att vi från södra delarne af landet, derföre att vi icke finna oss hafva någon fördel af inmutningsrätten, och äfven om den synes förhatlig och ur principel synpunkt möjligen är oriktig, sätta oss emot hvad bergsbrukets idkare finna vara för sig fördelaktigast? Jag kan icke finna att så bör vara förhållandet, utan att man må gifva bergsbrukets idkare hvad de i detta fall, på grund af lång erfarenhet, anse nyttigt.

Jag ber vidare få påpeka, att då Riksdagen hos Kongl. Maj:t anhöll om en ny grufvestadga, begärdes att i blifvande stadga inmutningsrätten måtte bibehållas. Detta torde väl också våga något, så att, då Kongl. Maj:t nu framkommer med ett förslag, sådant som Riksdagen begärt, Riksdagen icke, så att säga, förnekar sig sjelf och nu ogillar den grund, hvarpå Riksdagen äskat att förslaget måtte byggas.

Slutligen ber jag få påvisa att, då man här under debatten synes antaga, att genom ett afslag å föreliggande betänkande skulle man afskrifva inmutningsrätten, så icke är förhållandet, utan ett afslag innebär naturligtvis endast, att 1855 års grufvestadga bibehålles i gällande kraft. Nu kan det icke vara mer än en mening om, att 1855 års grufvestadga är behäftad med åtskilliga fel och brister, som afhjelpas genom det föreliggande lagförslaget. Jag hemställer, om det icke vore

skäl att taga det goda och bättre, som nu erbjudes i Kongl. Maj:ts förslag; och jag skall derföre samt på grund af hvad jag i öfrigt anfört tillåta mig yrka bifall till det samma, sådant det föreligger i Lag-Utskottets föredragna betänkande.

*Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)*

Herrar *Granlund, Markstedt, Borg* och *Sandwall* instämde i detta anförande.

Herr Liss Ol. Larsson: Jemte det jag till alla delar instämmer i hvad den näst föregående talaren yttrat, ber jag endast få tillägga några ord med anledning af Grefve Sparres yttrande. Han sade, att det vore lättare att skaffa underskrifter af hundratusentals jordegare, som ville hafva inmutningsrätten afskaffad, än att skaffa underskrifter af tusen personer, som ville hafva inmutningsrätten qvar. Ja, det är möjligt, att den ärade talaren skulle kunna skaffa sådana underskrifter i de orter, der inmutningar icke förekomma, men i vår ort skulle det icke gå så lätt. Olägenheterna vid inmutning drabba icke jordegaren, såsom han påstod, utan de drabba inmutaren, som måste nedlägga kostnader på försöksarbeten och kanske lyckas i ett fall af tjugu eller femtio. Men jordegaren riskerar icke något. Olägenheterna hafva hittills bestått deri, att vi hafva en grufvestadga, behäftad med många och stora brister, hvilka på ett lyckligt sätt afhjelpas genom nu föreliggande förslag.

Jag har sjelf varit i tillfälle att se rätt stora inmutningar af egor, i hvilka jag haft del; men hvarken jag eller någon af de öfriga jordegarne kan påstå, att vi lidit ringaste olägenhet af inmutningen. Vi hade tvärt om förhoppning om att kunna göra en vinst, utan att behöfva påkosta ett öre för undersökningen, ty detta gjorde inmutarne, hvilka fingo härpå nedlägga rätt betydliga kostnader för att komma till ett resultat, det vill säga blotta fyndigheten, hvarefter vi såsom jordegarne egde att gifva till känna, om vi ville gå med eller ej. Vi hade således icke ett öres utgift för att få reda på, om det lönade sig att bearbeta den inmutning, som fans på våra egor, eller icke. Om vi velat bekosta denna undersökning, hade visserligen resultatet blifvit det samma, att vi fått kännedom om, att fyndigheten var utan värde, men detta hade beredt oss stora kostnader, som nu drabbade inmutaren ensam. Jag kan icke finna något i föreliggande stadga, hvilket icke betryggar jordegarens rätt mot inmutaren. I § 11 föreskrives, att inmutaren skall gifva jordegaren full ersättning, så länge försöksarbetet fortgår, och, i händelse anläggningen öfvergifves, ersätta all skada, som marken tagit; i § 13, att inmutaren skall ställa pant eller borgen för den årliga afgift eller framtida ersättning, hvar till inmutaren är förbunden, och i § 18, att jordegaren icke behöfver förklara, om han vill deltaga i brytningen eller icke, förr än vid utmålsläggningen; således synes mig jordegarens rätt vara fullt betryggad och väl tillgodosedd. Och det är onekligen till stor fördel för jordegaren att utan någon kostnad för honom sjelf få reda på, om en fyndighet finnes på hans egor af beskaffenhet att kunna med fördel brytas.

Man har förut sagt, och detta har ytterligare blifvit af den näst

Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)

föregående talaren påpekadt, att man genom att afslå detta lagförslag ingalunda borttager inmutningsrätten. Afslås detta förslag, så hafva vi väl inmutningsrätten kvar, men vi hafva äfven kvar den gamla bristfälliga grufvestadgan i stället för den väl behöfliga och förnuftiga grufvestadga, som nu erbjudes oss, hvilken, om den antages, skall lända oss alla till fördel.

Då jag således anser, att det föreliggande förslaget bör tillfredsställa alla och i synnerhet jordegarna, hvilkas rätt genom det samma är fullkomligt betryggad, kan jag icke annat än på det lifligaste instämma med dem, som yrka bifall till det samma.

Häruti instämde Herrar *Gumælius, Göransson, Jöns Rundbäck* och *J. E. Johansson* i Forneby.

Herr Folke Andersson: Ehuru jag icke är bergsman eller bor inom den så kallade bergslagen, torde det likväl tillåtas mig att yttra några ord i frågan. Jag är åtminstone granne till bergslagen och har således varit i tillfälle att till någon del göra bekantskap med förhållandena der och höra bergsmännens tankar i denna sak; och så vidt jag kunnat fatta, äro de flesta af dem för inmutningsrättens bibelållande samt anse, att, om den borttoges, jernhandteringen skulle lida afbräck.

Riksdagen har, som vi veta, affåtit en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om ett förslag till ny grufvestadga i syfte att skydda jordegaren från inkräkningar af inmutaren. Ett förslag i sådan syftning har nu blifvit framlagdt, i enlighet med Riksdagens skrivelse. Man måste erkänna, att detta förslag till grufvestadga, som nu föreligger, bättre tillgodoser jordegaren, än den gamla grufvestadgan. Jag åtminstone kan för min del icke förstå annat, än att jordegarens rätt är genom det nu föreliggande förslaget fullt tryggad; ty innan inmutaren får företaga något arbete, skall han ställa borgen för den skada, som möjligen kan uppstå af arbetet, och om malmfyndighet påträffas, eger jordegaren att deltaga i hälften, och om han icke finner det lönande, kan han afstå från allt, men skall alltid hafva full ersättning. Jag anser således jordegarens rätt vara fullt tryggad; och jag har talat med många jordegare, hvilka ansett det som en förmån, om de under sådana förhållanden hade en malmfyndighet på sina egor, ty derigenom skulle egenomens värde betydligt ökas. En föregående talare har, såsom bevis för att inmutningsrätten borde borttagas, anført, att, sedan detta skedde för kalkberg, har produktionen af kalk flerdubblats. För min del tror jag icke, att detta är en följd af inmutningsrättens borttagande; utan det torde snarare hafva sin grund i lättade kommunikationer och deri, att allmänheten fått kunskap om kalkens kemiska sammansättning och dess nytta för jordbruket.

Som jag tror, att det är förenligt med så väl bergsindustriens som de fleste jordegares intresse, att denna grufvestadga kommer till stånd, kan jag icke annat än yrka bifall till den samma. Jag har gjort en resa genom bergslagen för att efterhöra åsigterna i denna sak; jag har derunder talat vid många, och i allmänhet var man för, att en grufvestadga skulle komma till stånd, som skyddade jordegaren bättre än den nuvarande. Då jag anser den nu framlagda grufvestadgan vara

fullkomligt tillfredsställande i detta afseende, yrkar jag således bifall till den samma.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter det Herr Talmannen gifvit propositioner i enlighet med de gjorda yrkandena, blef paragrafen af Kammarern godkänd.

*Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)*

§§ 2—10.

Godkändes, äfvensom *öfverskriften till* det nu genomgångna kap. 1 af författningsförslaget.

§ 11.

För denna paragraf hade Utskottet föreslagit följande lydelse:

Sedan mutsedel blifvit utfärdad, eger inmutaren att inom det inmutade området, innefattande en omkrets med ett hundra meters afstånd från inmutningspunkten, anställa sådant försöksarbete, som erfordras till fyndighetens undersökning och blottande, äfvensom att begagna eller anlägga väg till stället; dock att hvad i 3 § är stadgadt om hinder emot inmutning äfven gäller i fråga om försöksarbete, så framt hindret förefans då mutsedeln utfärdades.

För den mark inmutaren sålunda begagnar skall han gifva innehafvaren af jorden, så länge försöksarbetet fortgår, full ersättning i årlig afgift, som för hvarje år förskottsvis betalas.

I händelse anläggningen öfvergifves, innan utmål derför varder lagdt, vare inmutaren jemväl skyldig att ersätta jordegaren eller den, som i hans ställe är berättigad till sådan godtgörelse, all skada, som marken genom försöksarbetet för framtiden kan hafva tagit; och ansvare inmutaren under tiden, till dess denna ersättning blifvit erlagd, för fulla beloppet af den årliga afgiften för markens begagnande.

Sedan paragrafen föredragits, begärdes ordet af

Herr E. G. Boström, som yttrade: Jag tillåter mig fästa Kammarerns uppmärksamhet på att, så vidt jag förstår, Lag-Utskottet lätit en liten inkonsequens komma sig till last i denna paragraf, der det heter, att inmutaren är skyldig ersätta jordegaren den skada, som vid försöksarbete åstadkommes. Om utmålsförättning deremot stadgas i § 33, att grufvegaren skall gifva full ersättning icke blott för skada, utan ock för intrång. Billigheten synes mig tala för, att äfven i denna § detta vore fallet. Då Lag Utskottet funnit skäligt insätta ordet »intrång» i 33 §, borde det väl äfven finnas i 11 §; annars blefve följden, att intrång skall ersättas blott, då det är fråga om utmål, men icke i fråga om försöksarbete. Om man erinrar sig, att en massa försöksarbeten pågår, som icke leder till utmål, och att jordegaren genom försöksarbetena lider lika mycket intrång, som genom utmålet, så torde man medgifva, att det är lika nödvändigt att inflicka ordet »intrång» i denna § som i 33 §.

Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)

Jag skall därför anhålla om denna §:s återförvisande till Lag-Utskottet.

Vidare anförde:

Herr Hultberg: Med anledning af den siste talarens anmärkning ber jag få upplysa, att i nu föredragna § 11 icke läser saknas bestämmelse om ersättning för intrång, om än stadgandet derom förekommer i annan form, än Lag-Utskottet föreslagit vid § 33. Af jemförelse mellan 2:dra och 3:dje styckena i § 11 torde nemligen framgå, att inmutaren skall dels förskottsvis gifva jordegaren full ersättning för all den mark inmutaren begagnar, dels ock, om arbetet öfvergifves, innan utmål blifvit lagdt, godtgöra all skada, som marken genom försöksarbetet för framtiden kan hafva tagit. Vid försöksarbete får jordegaren således genast betaldt för hvad inmutaren för sitt ändamål tager i anspråk samt dessutom eventuel ersättning för framtida skada, hvilket torde vara allt hvad jordegaren skäligen kan begära.

Går det åter till utmål, så bestämmes ersättningen delvis efter andra grunder enligt §§ 30, 32 och 33.

Jag yrkar bifall till Lag-Utskottets förslag i nu förevarande del.

Herr E. G. Boström: Hvad Herr Hultberg nämnde synes mig afse endast skadeersättning, men godtgörelse för *intrång* är väl något annat. Man kan göra *intrång*, utan att det därför är sagdt, att skada uppstår. Vid anläggning af jernväg öfver annans mark, är jordegaren berättigad till ersättning ej blott för marken, utan äfven för intrång. Jag vidhåller således min uppfattning, att bestämmelserna i detta fall ej äro fullt tydliga; endera bör ordet »intrång» införas i båda §§ eller också borttagas i dem båda.

Herr Sjöberg: Lika med Herr Boström skulle jag föreställa mig, att ordet »intrång» är onödigt i båda §§. Lag-Utskottet har ej heller motiverat denna bestämmelses införande i § 33 närmare, än genom följande yttrande:

»För att bringa uttrycket i början af denna paragraf till närmare öfverensstämmelse med de beteckningar, som, på grund af gällande expropriationsförordning, vunnit häfd i svenskt lagspråk, har Utskottet här till ordet *skada* äfven lagt: »och *intrång*.»

Jag må ock bekänna, att vid första genomläsningen af betänkandet det ville synas mig, som om den ifrågasatta förändringen vore skäligen öfverflödig. Det skulle dock icke hafva fallit mig in att yttra mig i saken, om icke Herr Boström framhållit en annan sida af den. Men på grund af hvad Herr Hultberg anført, och ehuru jag medgifver, att uttrycket rätteligen borde endera återfinnas i båda §§ eller, om det är öfverflödigt, saknas i båda, tror jag dock en återremiss icke erforderlig för vinnande af det ändamål, Herr Boström med sin anmärkning afsåg.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats slutad samt Herr

Talmannen framställt propositioner i enlighet med de yrkanden, som förekommit, godkändes paragrafen.

§§ 12—20, öfverskrifterna till kap. 2 och 3 äfvensom §§ 21—25.

Godkändes.

§ 26 var af följande lydelse:

Kongl. Maj:ts förslag:

Utmål skall på marken utläggas sålunda, att i mån af inmutarens behof honom tilldelas ett utrymme af högst två hundra meter i längd och bredd; kunnande dock, der i anseende till sådant hinder, som här nedan sägs, belägenheten så fordrar eller inmutaren det eljest begär och fritt fält förefinnes, utmål till den bestämda vidden utläggas jemväl i annan sträckning efter som lämpligt pröfvas, blott kroklinier och spetsiga vinklar i möjligaste måtto undvikas och längden af utmålet, så vidt ske kan, ej öfverstiger dubbla bredden. Ej må dock i något fall utmålet läggas så, att den i mutsedeln angifna inmutningspunkt faller utom utmålet.

Hvad i 3 § är stadgadt i afseende å hinder emot inmutning gälle ock om utläggande af utmål, så framt hindret förefans, då mutsedeln utfärdades.

Lag-Utskottets förslag:

Såsom utmål skall åt inmutaren i mån af hans behof anvisas ett område af högst fyratio tusen kvadratmeter. Utmål bör, så vidt ske kan, på marken utläggas i den sträckning, att det bildar en rätvinklig figur af lika längd och bredd, samt att den i mutsedeln angifna inmutningspunkt kommer midt i utmålet; kunnande dock, der i anseende till sådant hinder, som här nedan sägs, belägenheten så fordrar eller inmutaren det eljest begär och fritt fält förefinnes, utmål till den bestämda vidden utläggas jemväl i annan sträckning efter som lämpligt pröfvas, blott kroklinier och spetsiga vinklar i möjligaste måtto undvikas och längden af utmålet, så vidt ske kan, ej öfverstiger dubbla bredden. Ej må dock i något fall utmålet läggas så, att inmutningspunkten faller utom utmålet.

Hvad i 3 § är stadgadt i afseende å hinder emot inmutning gälle ock om utläggande af utmål, så framt hindret förefans, då mutsedeln utfärdades.

Efter det paragrafen, sådan den lydde enligt Utskottets förslag, blifvit uppläst, anförde

Herr Forsell: Denna paragraf är, såvidt jag kunnat finna, den enda, i hvilken Lag-Utskottet i sak väsentligt förändrat Kongl. Maj:ts förslag, en förändring, som likväl icke, enligt min åsigt, i någon mån förbättrat förslaget. Såsom motiv för den samma anför Utskottet, att den skett för att tydligen utmärka, att utmål skall, der så ske kan, å marken utläggas i kvadratisk form; men hvad nytta det skall medföra, att utmålet lägges i kvadratisk form, har Utskottet underlåtit att omtala. För jordegaren torde det i de flesta fall vara likgiltigt, om utmålet utlägges i kvadratisk form eller icke, helst bestämmelserna i

Angående förslag till ny grufvestadga.
(Forts.)

Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.

(Forts.)

Kongl. Maj:ts förslag, hvilka äro lika med de nu i detta hänseende gällande stadgandena, innehålla, att vid utmåls utläggande kroklinier och spetsiga vinklar skola i möjligaste måtto undvikas; men för inmutaren och grufvan kan förändringen i många fall medföra högst väsentlig skada. Vid inmutning angifver naturligtvis inmutaren oftast såsom inmutningspunkt den punkt på marken, der han tror sig kunna närmast träffa malmen i dagen utan att då ega kännedom, i hvilken rigtning malmens fortsättning är att söka på djupet. En sådan kännedom kan vinnas först genom försöksarbetet, som föregår utmålets läggande och genom hvilket malmen blottas, och det kan ofta leda derhän, att inmutningspunkten visar sig vara ganska olämplig såsom medelpunkt i utmålet, hvilket den enligt Utskottets förslag i allmänhet skulle utgöra. Med en stor del, måhända de flesta, af våra svenska jernmalmer är förhållandet, att de icke stupa lodrätt, utan i mer eller mindre sned rigtning mot lodlinien, och hurudan denna stupning i hvarje fall är, kan man omöjligen vinna kännedom om på annat sätt än genom malmens blottande genom försöksarbete. Det är vid sådant förhållande, och då utmålsgränserna nu mera på djupet skola räknas lodrätt, gifvet, att den inmutare, som har malmen blottad och söker utmål, vill hafva detta utmål lagdt så, att det tryggar honom i möjligheten att tillgodogöra sig malmen så långt som möjligt, och dessutom icke upptager ett utrymme, som för hans grufdrift icke är af någon betydelse. Hvarje inmutare söker således, såsom mig synes med full rätt och i öfverensstämmelse med grufslagstiftningens syfte att befördra en väl ordnad grufdrift, att få utmålet lagdt så ändamålsenligt som möjligt efter malmens strykning eller åt det håll, hvaråt malmen stupar, hvaremot den del af utmålet, som lägges *från* malmens stupning, är för honom af ganska ringa värde. Nu är väl sant, att äfven enligt Lag-Utskottets förslag det medgifves undantag från den allmänna bestämmelsen i detta fall, men om den ifrågavarande förändringen skall hafva någon betydelse, skall väl meningen vara att åtminstone försvåra dylika undantag och att regeln skall vara den, att utmålet skall utläggas i kvadratisk form. Då såsom jag tagit mig friheten nämna, denna bestämmelse icke är till någon fördel för jordegaren, men ofta till ovilkorlig skada för inmutaren, vågar jag hemställa om afslag å Utskottets ändringsförslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition, hvilken synes mig trygga både jordegarens och inmutarens rätt bättre än Lag-Utskottets förslag.

Herr P. M. Larsson: Icke heller jag anser den af Lag-Utskottet i denna paragraf vidtagna förändringen vara synnerligen välbetänkt. Det, som är regel i Kongl. Maj:ts förslag, har Utskottet i sitt gjort till undantag, hvarigenom olägenheter uppstå för inmutaren utan att i ringaste mån medföra någon fördel för jordegaren, hvilken som medintressent väl har enahanda intresse med inmutaren, då utmål skall läggas. Att föreskrifva det utmålet skall läggas i kvadratform blir i allmänhet mera olämpligt, sedan gränserna skola vara lodräta på djupet, ty man är mera i behof af ett rektangelformigt utmål nu, än förr, då utmålets linier rättades efter malmens donläge på djupet.

Att vidare bestämma, att inmutningspunkten skall falla i midten

af utmålet är en bestämmelse, som tydligen bär vittne om utskottsledamöternas obekantskap med huru tillämpningen deraf slår ut. Inmutningspunkten är ofta nog tagen på ett ungefär och för att skydda sig från andra inmutare tagas ej sällan flera mutsedlar på ett område, som, så snart malmen på något ställe blir blottad, kan inrymmas i ett och samma utmål.

Af sådan anledning ansluter jag mig till siste talaren och hemställer om afslag på Utskottets förslag och bifall till hvad Kongl. Maj:t föreslagit i denna punkt.

Herr Statsrådet von Krusenstjerna: Enligt min tanke innefattar Utskottets förslag i denna § ingalunda någon förbättring, utan kan tvärt om, såsom de båda föregående talarne också påpekat, i vissa fall inverka menligt och försämrande för grufdriften. Jag skulle därför anse lämpligast, om Kammaren, med frånträdande af Lag-Utskottets förslag, ville bifalla hvad Kongl. Maj:t i denna paragraf föreslagit.

Herr Ekenman: Hvad Utskottet och Kongl. Maj:t i denna punkt föreslagit är i själfva saken nära nog detsamma. Den lilla förändring Utskottet föreslagit afser endast att tydligt beteckna, att till utmål skall anvisas en areal af högst 40,000 qvadratmeter. Utskottet har ansett Kongl. Maj:ts förslag något otydligt, ehuru antagligen äfven der menats, att utmål, der så ske kan, skall läggas i kvadratisk form af högst 40,000 meters areal; men med bibehållande af uttrycken i Kongl. Maj:ts förslag kunde man ju tänka sig, att, om ett utmål lades i fyrkantig form med två trubbiga och två spetsiga vinklar, föreskriften, att hvarje sida skulle hålla 200 meter, ej lemnade visshet om den afsedda rymdstorleken. Detta är i korthet orsaken, hvarföre Utskottet föreslagit, att utmål skulle få anvisas till högst 40,000 qvadratmeter.

Herr Hultberg: Utskottet har icke afsett någon ändring i sak, utan endast i form. Jag skall emellertid be att få upplysa, det Kongl. Maj:ts förslag i denna del är lika lydande med motsvarande bestämmelse i 1855 års grufvestadga; och den snart 30-åriga erfarenhet om uttryckets klarhet och tillämplighet, som man från denna förordning kunnat hemta, torde vara tillräckligt betryggande. Tillsär man åter hvad Utskottet föreslagit, så tror jag, att uttrycken i första och andra delen af punkten komma att strida emot hvarandra. Utskottet säger nemligen först, att utmålet, »så vidt ske kan», bör utläggas så, att den i mutsedeln angifna inmutningspunkt kommer midt i utmålet. Detta »kan» visserligen i de flesta fall ske, så vida icke annan inmutning eller byggnad i närheten lägger hinder i vägen. Men i senare delen af punkten bestämmes, att, om inmutaren det begär och fritt fält förefinnes, utmålet kan utläggas på annat sätt, endast att inmutningspunkten icke faller utom utmålet. Om nu i ett visst fall fritt fält finnes, skall då inmutningspunkten, enligt den förra regeln, läggas midt i utmålet, emedan så »kan ske», eller enligt den senare bestämmelsen hvar som helst inom utmålet, der det för malmbrytningen är lämpligt? Jag tror, att tvekan härom med skäl kan vid tillämpningen uppkomma. I

*Angående
förslag till
ny grufvestadga.
(Forts.)*

Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)

öfrigt är det så godt som omöjligt att vid inmutningen träffa den punkt, som ligger midt i malmsträckningen, särskildt då malmen är donlägig, och man kan påstå, att den af Lag-Utskottet uppställda regel i sjelfva verket icke är tillämplig på något enda fall.

Då således någon förändring i sak icke är af Utskottet afsedd, och då den form Utskottet valt icke är tydligare och klarare än i 1855 års stadga och Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag, utan motsatsen, anser jag det vara bättre att antaga nämnda förslag, till hvilket jag sålunda yrkar bifall.

Herr Lundström: Jag ber få instämma med de båda föregående talarne deri, att Kongl. Maj:ts förslag är vida bättre och tydligare än Lag-Utskottets. Det är gifvet, att inmutaren icke kan bestämdt afgöra att inmutningspunkten ligger just der det är lämpligast att gå ned i marken. Skulle det nu föreskrivas, att den skall ligga midt i utmålet, skulle således deraf väsentliga olägenheter komma att uppstå. Dessutom tror jag det vara af synnerlig vikt, att något särskildt stadgande i sådan syftning icke blifver i förordningen intaget, enär utmålet ju nu skall gå lodrätt nedåt, under det att detsamma enligt föregående förordning i ämnet följde malmens sträckning. Då kunde det också göra mindre, ty, om malmens utgående i dagen kom att ligga närmare gränsen af utmålet, så fick utmålet likväl följa malmens riktning mot djupet.

Det finnes derföre intet skäl att göra den af Lag-Utskottet föreslagna ändringen. Jag yrkar fördenskull bifall till Kongl. Maj:ts förslag oförändradt.

Herr Helander: Jag tror i likhet med flere föregående talare, att den föreslagna ändringen är olämplig, äfven om man noggrant hade inmutningspunkten bestämd. Om malmfyndigheten exempelvis hufvudsakligen sträckte sig i riktning från nämnda punkt mot norr, skulle man, derföre att utmålet enligt Utskottets förslag bör vara kvadratisk och således sträckas lika långt äfven mot söder, erhålla en vida större figur än behofvet verkligen kräfver, och detta skulle ovilkorligen blifva ofördelaktigt för jordegaren.

Jag kan derföre icke annat än på det högsta instämma med de föregående talarne, att paragrafen måtte bifallas på sätt Kongl. Maj:t föreslagit.

I detta anförande instämde Herr *Jonas Larsson* i Nordmarkshyttan.

Vidare anförde:

Herr Berglöf: I det af Lag-Utskottet framlagda förslag till lydelse för § 26 har Utskottet uttalat sig om och framställt en allmän princip i afseende å utmåls form och beskaffenhet. Utskottet har velat, att utmålet skulle utläggas i en i möjligaste måtto regulier figur för att göra olägenheterna för angränsande rågrannar och jordegaren så ringa som möjligt. Detta är ett af de skäl, hvarför Lag-Utskottet gjort den föreslagna förändringen i form. I sak föreligger icke någon förändring i Kongl. Maj:ts förslag.

Det har sagts, att paragrafens första del skulle stå i strid mot den senare delen. Detta är emellertid icke fallet, ty i första delen heter det uttryckligen, »så vidt ske kan», och i andra delen angifvas de undantag, som kunna göras från den angifna regeln. Något tvingande band för utmålets läggande i kvadratisk form och inmutningspunkten i utmålets midt förefinnes icke, då Utskottet medgifver, att utmålet må utläggas jemväl med annan form, der belägenheten sådant fordrar eller inmutaren det eljest begärde och fritt fält förefunnes.

Då den föreskrift Utskottet inlagt i paragrafen sålunda icke kan vara till men för utmålsläggningen, utmålssegaren eller den näring, Utskottet velat derigenom skydda, så hemställer jag, att Utskottets förslag måtte af Kammaren godkännas och detta så mycket mera som det icke kan vara till något men för inmutaren eller jordegaren, att det finnes en anvisning om, huru utmålets beskaffenhet bör vara. För öfrigt, om någon förändring skulle ske i Lag-Utskottets förslag, borde denna göras icke så, att Kongl. Maj:ts förslag omedelbart bifölles, utan så, att frågan återremitterades till Lag-Utskottet, som, för den händelse, att Första Kammaren stannade i annat beslut eller antog Utskottets förslag, skulle komma att å nyo behandla ärendet. Emellertid, och då det efter min åsigt icke finnes något skäl att frångå Utskottets förslag, anhåller jag om bifall till detsamma.

Herr Forsell: Den siste talaren sade, att Lag-Utskottets förslag i sak icke innehölle någon förändring af Kongl. Maj:ts förslag, men så är icke förhållandet. Lag-Utskottet har nemligen deri gjort den väsentliga förändring, att utmålet, så vidt ske kan, skall läggas med inmutningspunkten i midten. Derom talar icke Kongl. Maj:ts förslag. Detta är en föreskrift, som jag jemte flere föregående talare ansett särdeles menlig för en väl ordnad malmbrytning. De öfriga förändringarne i ordalagen afse mera formen och äro fördensskull icke af så stor vikt. Jag anhåller fortfarande om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Asker: Herr Talman! Den talare, som i denna fråga först yttrade sig, har enligt mitt omdöme med öfvertygande klarhet ådagalagt det Kongl. förslagens företräde.

Om, såsom en af Lag-Utskottets ledamöter nyss förklarade, ingen egentlig skilnad förefinnes emellan Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag, förstår jag sannerligen icke, hvarföre Utskottet besvärat sig med att i det förra föreslå någon förändring. Förhållandet är emellertid att Utskottet, vid bestämmande af föreskrifterna om utmålets läggande, mer fästat sig vid den matematiska regelbundenheten än vid den praktiska betydelsen. Hufvudsakligen af denna anledning yrkar jag i likhet med flere föregående talare bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Berglöf: Jag vill allenast i anledning af Herr Forsells senaste yttrande, hvaraf det vill synas, som om han ansett, att Lag-Utskottet föreslagit en bestämd föreskrift om att inmutningspunkten skulle läggas midt i utmålet, erinra, att, om man läser Lag-Utskottets förslag i dess helhet, man deraf skall finna, att Utskottet allenast sagt

Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.

(Forts.)

att, så vidt ske kunde, inmutningspunkten skulle läggas midt i utmälet. Det är således icke omöjligt att i enlighet med undantaget i § 26 förlägga inmutningspunkten efter lämpligt läge och inmutarens begäran, då hinder därför icke möter.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. Sedan Herr Talmannen framställt propositioner i enlighet med de yrkanden, som under öfverläggningen förekommit, beslöt Kammaren, att denna paragraf skulle erhålla den lydelse, som för densamma af Kongl. Maj:t föreslagits.

§§ 27—29.

Godkändes.

§ 30.

Denna paragraf var af följande lydelse:

1 mom. Grufvegaren må sjelf bestämma, huru stort utrymme inom utmälet, som han ofvan jord för sitt arbete behöfver; och åligge det grufvegaren att för denna mark erlægga lösen, efter ty i 31 § sägs, så ock att ensam hålla den stängsel deromkring, som nödig är.

Område i dagen, som icke blifvit inlöst, må grufvegaren icke begagna; ej heller eger han att å inlöst område uppföra andra byggnader än sådana, som erfordras för grufdriften.

2 mom. Har jordegaren för större eller mindre andel i grufföretaget ingått, varde den honom tillkommande lösen i förhållande der-
efter minskad.

Efter föredragning häraf anförde

Herr Lundström: I fråga om det i nu föredragna paragraf afsedda tillfället, eller då jemte inmutaren äfven jordegaren ingår till hälften i företaget, finnes det ingen föreskrift om, huru skall förfaras, i händelse mellan dessa begge personer olika mening uppstår, beträffande det utrymme, som behöfves inom utmälet. Jag föreställer mig, att det vore billigt, att inmutaren, i hvars intresse det naturligtvis läge att få grufvan i gång, härvidlag finge den bestämmande rätten; och i alla händelser anser jag en föreskrift i ämnet vara nödvändig. Jag skulle därför vilja föreslå, att paragrafen återremitteras i det syfte, att antingen ordet »grufvegare» i början af 1 mom. utbytes mot ordet »inmutare», eller ock att en särskild bestämmelse bifogas, enligt hvilken frågan om det för grufvbrytningen erforderliga utrymmet må kunna afgöras, derest olika mening härom uppstår mellan inmutaren och jordegaren.

Herr Statsrådet von Krusenstjerna: Sedan jordegaren funnit med sin fördel förenligt att ingå i grufföretaget, måste han anses hafva lika stort intresse och lika mycken rätt som grufvegaren i afseende å frågan om den mark, som för utmälet skall tagas i anspråk. Det är

för öfrigt icke gifvet, att den jordegare, som ingått i grufföretaget, är samma person som den jordegare, hvilken skall taga lösen för marken, ty jorden har kunnat under mellantiden ombyta egare. Den ene och andre jordegarens intressen kunna således vara olika. Derjemte ber jag få erinra, att föreslagna bestämmelsen jemväl förekommer i 1855 års grufvestadga; och, så vidt jag erfarit, har bestämmelsen hittills icke medfört några olägenheter.

*Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)*

Jag hemställer alltså, att Kammaren måtte godkänna Utskottets förslag, som i denna del är lika lydande med hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Herr Hultberg: Jag är förekommen genom hvad Herr Civilministern anført, och ber derföre endast att få yrka bifall till paragrafen.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter det Herr Talmannen gifvit propositioner i enlighet med de särskilda yrkandena, blef paragrafen af Kammaren godkänd.

§§ 31—67 jemte öfverskrifterna till kap. 4, 5, 6 och 7.

Godkändes.

§ 68.

Godkändes.

§ 69 hade följande lydelse: —

De grufve- och malmöreskassor, hvilka enligt äldre författning blifvit bildade, må hädanefter af delegare sjelfve förvaltas. Dessa kassor skola dock fortfarande användas endast till de ändamål, för hvilka de tillkommit; och vare delning af sådan kassa eller utbrytning af viss andel deri ej tillåten, utan att Konungen dertill lemnat tillstånd.

I fråga om denna paragraf anförde:

Herr Lundström: I motiveringen till nu föredragna paragraf anføres, att samma stadgande om förvaltningen af dessa grufvekassor borde göras, som enligt Kongl. förordningen af den 20 September 1859 äro för förvaltningen af hammarsmeds- och masmästerikassorna gällande. Men i nämnda förordning föreskrifves icke allenast, att kassorna skola af delegarne gemensamt förvaltas och till det med dem afsedda ändamålet användas, utan äfven att vederbörande bergmästare häröfver eger hålla tillsyn. Då det synes lämpligt, att bergmästare äfven egde hålla tillsyn öfver att grufvefondskassorna användas till det med dem afsedda ändamålet, får jag hemställa om återremiss af paragrafen i det af mig angifna syftet.

Herr Hultberg: Jag kan icke för min del se något giltigt skäl för en sådan förändring, som nu blifvit föreslagen. Delegarne bildade

Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)

ju sjelfva sina kassor och intet allmänt intresse är förenadt med det sätt, hvarpå de användas. Minoriteten är redan genom paragrafens nu föreslagna lydelse skyddad för möjliga försök från majoritetens sida att använda kassorna för andra ändamål än dem, för hvilka de tillkommit. Äro åter samtliga delegarne i dessa kassor ense om sättet att förfoga öfver kassorna, kunna väl åtgärder vidtagas, som möjligen äro mindre lämpliga, t. ex. att delegarne skriva sig sjelfve skyldige sina andelar i kassan. Att förekomma detta är emellertid, med det tillägg Herr Lundström föreslagit, icke möjligt för bergmästaren, och att »utöfva tillsyn» utan makt att ingripa i förvaltningen, skulle endast leda till ovilja och tvistigheter. Dessa äro skälen för paragrafens nuvarande lydelse och, som jag anser dem vara goda, yrkar jag bifall till förslaget oförändradt.

Herr P. M. Larsson: Den inskränkning, som talaren på vermlandsbanken förordade i afseende på grufvelagens rätt att disponera öfver grufve- och malmöreskassorna, anser jag alldeles obehöfzig. Det är just inga andra gruffält än de gamla så kallade odalfälten, som äga sådana kassor, och som delegarne deri hafva sina fastställda reglementen att efterleva och sköta sina angelägenheter på planmässigt sätt, så är det ingen anledning förmoda, att de skola använda dessa medel för andra behof än som dermed afses, hvadan bergmästarens inblandning i deras ekonomi är ändamålslös.

Jag anhåller derföre om bifall till paragrafen oförändrad.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, blef förevarande paragraf af Kammaren godkänd.

§ 70.

Godkändes.

Efter föredragning vidare af § 71 anförde:

Herr Hedin: Jag skall anhålla att få begagna detta tillfälle för att göra en allmän anmärkning emot hela förslaget och tillika anhålla om en upplysning från någon ledamot af det ärade Lag-Utskottet. Slumpen kan stundom vara ironisk och den har verkligen varit det, då den på samma föredragningslista sammanfört Lag-Utskottets Utlåtande N:o 37, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition om ny grufvestadga, och Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 9, i hvilket Konstitutions-Utskottet, åtminstone till *min* ytterliga förvåning, afstyrkt väckt motion om ändring af 89 § Regeringsformen. Kongl. Maj:ts proposition, hvaröfver utlåtande från Lag-Utskottet nu föreligger, utgör en dräpande kritik af detta Konstitutions-Utskottets beslut att ingenting företaga, ingenting föreslå med anledning af motionen om ändring af 89 § Regeringsformen. Kongl. Maj:t har nemligen nu, år 1884, funnit lämpligt att för Riksdagen framlägga ett förslag till lag, som till största delen obestriddligen och oomtvistligt är af civillags natur, och häröfver har Kongl. Maj:t begärt Riksdagens »yttrande» för att

möjligen sedermera, efter hvad ordalagen i propositionen gifva vid handen, utan hänsyn till hvad Riksdagen kan komma att yttra, utfärda en grufvestadga, sådan som Kongl. Maj:t behagar. Den pretention, som å Kongl. Maj:ts sida i en sådan framställning röjer sig, finner jag vara minst sagdt nu mera otidsenlig. Visserligen ser jag med nöje att Lag-Utskottet har hemställt till Riksdagen att *för sin del antaga* en så lydande lag i det viktiga ärendet, men det förvånar mig att Lag-Utskottet icke har begagnat tillfället till att i motiveringen uttryckligen underkänna den pretention, som å Kongl. Maj:ts sida röjer sig i de begagnade ordalagen. Jag skulle vara tacksam, om någon af Lag-Utskottets ledamöter ville tydligare, än af utlåtandet kan inhemtas, upplysa oss hurudan Utskottets uppfattning i denna fråga i sjelfva verket har varit.

*Angående
förslag till
ny grufvestadga.
(Forts.)*

Herr Ekenman: Med anledning af nu afgifna yttrandet, ber jag få värdsamt meddela Kammaren, att, enligt min uppfattning af förberedande förhandlingarne, så har man inom Lag-Utskottet visst icke förbisett att ifrågavarande förslag innehölle dels föreskrifter af civillags egenskap och dels administrativa bestämmelser. Därför har också Lag-Utskottet använt uttrycken: *att Riksdagen må för sin del antaga* Kongl. Maj:ts föreliggande förslag; dervid Utskottet sålunda begagnat den formulering, som i dylika fall tillförene blifvit använd och af Riksdagen godkänd. Jag ber i det afseendet få återföra i Kammarens minne, att sistlidet år blef i förslaget till förordning angående postsparbanker precis enahanda formulering använd och likaså vid det för icke många dagar sedan behandlade förslaget till lag om patentskydd, hvilka begge förslag voro i anmärkta hänseendet lika det nu föredragna.

Detta är den förklaring, som jag för min del kan afgifva med anledning af gjorda framställningen.

Herr Magnus Jonsson: Såsom af den vid betänkandet fogade reservation synes, har Herr Forssell reserverat sig mot den åsigten, att denna lag skulle kunna inbegripas under den administrativa lagstiftningen och af samma åsigt voro rätt många ledamöter inom Utskottet. För min del betonade jag lika bestämt som Herr Forssell, att om man i formuleringen icke toge behörig hänsyn till att Kongl. Maj:t icke egde att ensam lagstifta i en fråga, sådan som denna, så kunde jag för min del icke vara med om att bifalla föreliggande förslag. Jag åberopade dervid såsom skäl dels 89 § Regeringsformen och dels 42 § Riksdagsordningen, af hvilkas innehåll tydligen framginge, att om förvarande förslag icke vore af civillags natur, så borde det icke af Lag-Utskottet behandlas, utan i stället bort till Tillfälligt Utskotts behandling hänvisas. Då jag inom Utskottet vidhöll den åsigten, så yttrade, såsom jag säkert erinrar mig, Utskottets ordförande, att han äfven för sin del ansåge förslaget vara af sådan natur, att, om man använde den i Utskottets hemställda begagnade formulering, att Riksdagen *för sin del* beslutat etc., så skulle Kongl. Maj:t icke komma att i denna fråga vidare på administrativ väg lagstifta. I denna tro stärktes jag ytterligare af den omständigheten, att minst två jurister bland Första Kam-

Angående
förslag till
ny grufve-
stadga.
(Forts.)

marens ledamöter inom Utskottet voro af samma mening. Detta var skälet hvarför jag icke reserverat mig mot Utskottets beslut. Någon annan förklaring kan jag icke afgifva, utan vill blott tillägga, att man inom Utskottet ville begagna så lindriga uttryck som möjligt, för att icke stöta regeringen, men på samma gång uttala den åsigten att Riksdagen förbehölle sig rätt att jemte regeringen deltaga i denna lagstiftning.

Vidare anfördes icke. Paragrafen godkändes.

§§ 72 och 73 samt *öfverskriften till kap. 8 äfvensom författningsförslagets rubrik* godkändes, hvarefter Utskottets i förevarande utlå-tande gjorda hemställan förklarades hafva blifvit genom Kammarens öfver författningsförslaget fattade beslut besvarad.

Härefter åtskildes Kammarens ledamöter kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.